
Advies

Conceptnota BRV

Datum van goedkeuring	23/10/2025
-----------------------	-------------------

Volgnummer	2025 024
------------	------------

Coördinator + e-mailadres	Wim Van Gils, wim.van.gils@minaraad.be
---------------------------	--

Co-auteur + e-mailadres	Kathleen Quick, kathleen.quick@minaraad.be Stefanie Corens, stefanie.corens@minaraad.be Annick Lamote, alamote@serv.be Julien Matheys, jmatheys@serv.be
-------------------------	--

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Krachtlijnen	3
Procesbeschrijving.....	5
Advies	6
1 Situering.....	6
2 Algemene aanbevelingen vanuit het oogpunt milieu en natuur.....	6
2.1. Overkoepelende aanbevelingen voor de conceptnota en strategische visie ..	6
2.2. Aanbevelingen over de doorwerking van doelstellingen	7
3 Analyse en aanbevelingen vanuit het oogpunt biodiversiteitsbeleid	11
3.1. Beleidscontext	11
3.2. Aanbevelingen over de conceptnota	12
3.3. Aanbevelingen voor het beleidskader.....	13
4 Groenblauwe dooradering (met blauwgroene infrastructuur).....	14
5 Analyse en aanbevelingen vanuit het oogpunt waterbeleid.....	17
5.1. Beleidscontext	17
5.2. Aanbevelingen over de conceptnota	18
5.3. Aanbevelingen voor het beleidskader.....	20
6 Analyse vanuit het oogpunt energie- en klimaatbeleid.....	21
6.1. Beleidscontext	21
6.2. Aanbevelingen over de conceptnota	22
6.3. Aanbevelingen over het beleidskader.....	22
Bibliografie	31

Krachtlijnen

In haar advies over de conceptnota voor het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, **verwelkomt** de Minaraad de **doorstart** van het proces rond dit beleidsplan, omdat de realisatie van de **bouwshift** een **cruciale hefboom** is voor het bereiken van de milieu- en klimaatdoelstellingen.

De raad vraagt om voor alle ruimtevragen een **objectieve begroting** op te stellen en daarbij te zorgen voor een systematische en coherente **doorwerking** van Europese **doelstellingen**. Deze aanbeveling wordt specifiek uitgewerkt voor het beleid rond biodiversiteit, water en klimaat en energie. Daarnaast is ook een sterkere doorwerking nodig in alle beleidskaders van de doelstellingen over klimaatadaptatie, LULUCF en “gezondheid en welzijn”. Daarbij moet sterker ingezet worden op natuurgebaseerde oplossingen.

Belangrijke **sleutelkwesties** die verder opgelost moeten worden, zijn de nood aan verweving en meervoudig ruimtegebruik; de beleidscoherentie van het geheel, gegeven de sectorgerichte beleidskaders; de nood aan sluitende financiering voor de instrumenten; en de inzet op betere ontwerpprocessen om de verdichtingsparadox op te lossen.

Voor het beleidskader **biodiversiteit** is er nood aan meer coherentie met het natuurherstelplan. Hiertoe is een wetenschappelijke onderbouwde begroting van de te behalen ecologische doelen noodzakelijk. Om vervolgens resultaat te boeken is de inzet van effectieve en efficiënte maatregelen en instrumenten voor meervoudig ruimtegebruik. De bestaande instrumenten uit het natuur- en bosdecreet moeten in dit kader herbekeken worden met het oog op een integratieoefening. De raad vraagt om daarbij oplossingen te zoeken voor het agrarisch en stedelijk gebied met het oog op het bereiken van de vooropgestelde doelen, en wil daar ook aan meewerken.

De doelstellingen voor **groenblauwe dooradering** moeten concreet gemaakt worden, en resulteren in een versnelling van de realisatie van blauwgroene infrastructuur, door in te zetten op koppelkansen (inclusief voor tuinen en parken) en de opschaling van de gebiedsgerichte werking rond sponslandschappen.

Inzake het beleidskader **Ruimte voor Water** vragen Minaraad en SERV afstemming op de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (in het bijzonder voor waterkwaliteit), de Overstromingsrichtlijn en de stroomgebiedsbeheerplannen. Breed toepasbare instrumenten voor grondmobiliteit zijn nodig, en de aanduiding van de watergevoelige open ruimte gebieden moet verdergezet worden. SERV en Minaraad vragen ook om de handhaving te verbeteren, en wijzen nogmaals op de urgentie om het beheer van onbevaarbare waterlopen te hervormen naar een watersysteembeheer.

Wat het **beleidskader Ruimte voor energie** betreft, onderstrepen de Minaraad en de SERV dat het essentieel is dat het voorontwerp van het BRV een structurele en daadkrachtige integratie tot stand brengt tussen ruimtelijke ordening en energieplanning. Enkel op die manier wordt een ruimtelijk efficiënt en maatschappelijk gedragen energietransitie mogelijk. Daarbij moet klimaatneutraliteit

de leidraad vormen en niet louter het, weliswaar belangrijke, streven naar “*meer hernieuwbare energie*”. De Minaraad en de SERV vragen om het “*energie-efficiëntie eerst*”-principe expliciet en centraal te verankeren in het voorontwerp van BRV, volledig in lijn met de Europese regelgeving. Daarnaast is een helder en robuust Vlaams kader noodzakelijk om de ruimtelijke uitrol van warmte- en koudenetten optimaal te ondersteunen. Het Vlaams ruimtelijk beleid moet actief energierenovaties faciliteren en zorgen voor een strakke afstemming tussen de uitrol van hernieuwbare energie en de afbouw van fossiele brandstoffen. Er is ook dringend nood aan een duidelijk Vlaams beleidskader dat, op basis van beschikbaar studiewerk, gebiedsgerichte samenwerking structureert en bestaande initiatieven beter met elkaar verbindt.

Procesbeschrijving

Datum adviesvraag	18 juli 2025
Naam adviesvrager + functie	Toon Denys, Secretaris-Generaal van het Departement Omgeving
Rechtsgrond van de adviesvraag	Artikel 4, van het besluit van de Vlaamse Regering tot bepaling van nadere regels voor de opmaak, de vaststelling en de herziening van ruimtelijke beleidsplannen en tot wijziging van diverse besluiten van de Vlaamse Regering in het kader van de regeling van de ruimtelijke beleidsplanning
Adviestermijn	Tot 15 oktober 2025
Samenwerking	Voor de hoofdstukken “water” en “energie” is samengewerkt met SERV
Overlegcommissie	Werkgroepen Water, Biodiversiteit en Ecosystemen en Energie en Klimaat
Betrokken experts	
Vergaderingen: soort + datum	Werkgroep Water 26 augustus 2025, Werkgroep Biodiversiteit en Ecosystemen 5 september 2025, Werkgroep Water 25 september 2025, Werkgroep Energie en Klimaat 30 september 2025, Werkgroep Biodiversiteit en Ecosystemen 1 oktober 2025, Gezamenlijke werkgroep 2 oktober 2025, Werkgroep Energie en Klimaat 7 oktober 2025, Gezamenlijke werkgroep 9 oktober 2025, Gezamenlijke werkgroep 16 oktober 2025.

De Minaraad ontving de adviesvraag over de conceptnota van het BRV op 18 juli 2025. Op 19 september organiseerde afdeling BJO van het Departement Omgeving een overlegmoment voor alle adviesraden.

Dit advies van de Minaraad focust op de nadere invulling van de beleidskaders Ruimte voor Biodiversiteit, Ruimte voor Energie en Ruimte voor Water. Het advies formuleert aanbevelingen en identificeert enkele sleutelkwesties zoals expliciet gevraagd aan de adviesraden op de toelichting van het departement Omgeving op 19 september 2025.

De aanbevelingen bij de beleidskaders Ruimte voor Energie en Ruimte voor Water zijn het resultaat van samenwerking met de SERV. De tekst van de hoofdstukken 5 en 6 van het voorliggende advies is dus dezelfde als deze in het advies van de SERV.

Daarnaast verwijzen de leden van de Minaraad naar het advies van de SARO voor aanbevelingen bij het planproces en het instrumentarium inzake ruimtelijke ordening.

1 Situering

- [1] De **conceptnota Beleidsplan Ruimte Vlaanderen** vormt de eerste formele stap in het traject om het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV)—dat sinds 1997 het kader biedt voor het Vlaamse ruimtelijke beleid—te vervangen door het nieuwe Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV). De nota markeert de start van het BRV-proces, schetst de hoofdlijnen van het toekomstige beleid en benadrukt het belang van inspraak bij elke volgende fase, te beginnen met het ontwerp-BRV.
- [2] Het BRV streeft naar een **geïntegreerde benadering** van de diverse ruimtevragen, een samenhangend en helder beleid en een optimaal gebruik van de beschikbare ruimte met oog voor wonen, economie, natuur en toekomstbestendigheid. Ondanks deze geïntegreerde benadering, is het voorstel om om zes sectorale beleidskaders op te maken (energie, wonen, natuur, landbouw, water, economie), die operationele beleidskeuzes voor de middellange termijn en actieprogramma's dienen te bevatten.
- [3] **Aanbevelingen vanuit doelstellingen waterbeleid, biodiversiteitsbeleid, klimaatbeleid.** De Minaraad opteert er in onderstaand advies voor om de voorliggende conceptnota in eerste orde te toetsen aan de noden vanuit het beleid gericht op water, biodiversiteit en klimaat. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op Europese beleidskaders, met daarin bepalingen die Vlaanderen juridisch binden. De raad wil daarmee geen afbreuk doen aan de noodzaak om op het terrein te komen tot geïntegreerde oplossingen. Zie ook [13].

2 Algemene aanbevelingen vanuit het oogpunt milieu en natuur

2.1. Overkoepelende aanbevelingen voor de conceptnota en strategische visie

- [4] **De bouwshift is een cruciale hefboom voor het bereiken van de milieu- en klimaatdoelstellingen.** De Minaraad vindt het positief dat deze conceptnota een doorstart maakt om te komen tot een Beleidsplan Ruimte Vlaanderen als antwoord op de vier grote maatschappelijke uitdagingen. Onderstaand advies vertrekt vanuit de vaststelling dat de huidige ruimtelijke versnippering, en de huidige ruimtelijke instrumenten, een belangrijke hinderpaal vormen voor het bereiken van een lange reeks doelstellingen, waarvoor Vlaanderen zich heeft geëngageerd.

De raad formuleert in dit advies dan ook twee types aanbevelingen. Een eerste reeks aanbevelingen heeft als doelstelling om de doorwerking van beleidsdoelstellingen inzake klimaat, water en biodiversiteit te versterken in het ruimtelijk beleid. Een tweede reeks aanbevelingen handelt over verbetervoorstellen voor de processen en instrumenten in en rond het ruimtelijk beleid. Beide hebben gemeen dat ze mikken op een versterking en versnelling van de bouwshift, omdat deze bouwshift essentieel is voor het bereiken van de genoemde milieudoelstellingen.

2.2. Aanbevelingen over de doorwerking van doelstellingen

- [5] **Stel voor alle ruimtevragen een objectieve begroting op.** De Minaraad stelt vast dat een onderbouwde begroting van de diverse ruimtevragen ontbreekt in de conceptnota. Nochtans is een dergelijke begroting nodig om ruimtelijke afspraken te maken en om op het terrein een goede ruimtelijke ordening te bekomen. Zo vermeldt de conceptnota¹ dat *“er momenteel nog 46.000 ha gebieden zijn die wel een planologische harde bestemming hebben maar (nog) niet ontwikkeld of bebouwd werden”*, en herbestemt de nota 30.000 hectare daarvan ruimte evenredig naar natuur en landbouw. De onderbouwing hiervan is niet opgenomen. De Minaraad vraagt daarom om een onderbouwde begroting voor alle ruimtevragen op te maken. Ze vraagt ook om duidelijkheid over het statuut van de uiteindelijke ruimteboekhouding.
- [6] **Zorg daarbij voor een systematische en coherente doorwerking van Europees afgesproken doelstellingen.** De Minaraad stelt vast dat een systematische inschatting ontbreekt van de ruimtelijke noden die het gevolg zijn van doelstellingen en verplichtingen die op Europees niveau zijn afgesproken (zie verder [20][28][39]). De raad vraagt om een grondige en systematische analyse van het Europese acquis, op een zo kwantitatief mogelijke manier, zodat deze kan dienen als onderbouwing voor de opgaven die in ruimtelijke plannen en processen vereist zijn. Een kanttekening hierbij is dat sommige doelen wel op EU-niveau zijn vastgelegd², maar nog niet op lidstaatniveau zijn gespecificeerd.
- Het genoemde Europese acquis is geen statisch geheel, maar evolueert. Het is dan ook belangrijk om deze evoluties goed in beeld te hebben, en vooral om ze tijdig door te vertalen naar de ruimtelijke doorwerking via tijdige evaluaties en bijstellingen. De Minaraad meent dat de basis voor deze evaluaties onder meer de cijfers uit de driejaarlijkse monitoring van het landgebruik door het Departement Omgeving³ kunnen zijn.
- [7] **Sleutelkwestie: schaarse ruimte maakt verweving en meervoudig ruimtegebruik noodzakelijk.** Het is duidelijk dat de som van alle ruimtevragen, groter is dan de fysiek beschikbare ruimte. Vandaar dat dit advies veel aandacht besteedt aan de vraagstukken inzake verweving en meervoudig ruimtegebruik⁴. Zie verder [15][22][25] [27][36][56]. De Minaraad vraagt om hiervoor het nodige instrumentarium op te maken.
- [8] **Zorg voor een goede afstemming tussen de bestuursniveaus.** De invoering van de beleidsplanning vervangt de hiërarchische benadering van structuurplanning (RSV) door een gelijkwaardiger samenwerkingsmodel tussen bestuursniveaus (in het BRV). Dat is bijzonder uitdagend, omdat de bovenstaande doelstellingen uitdrukkelijk de verantwoordelijkheid van het Vlaams Gewest zijn, maar de realisatie ervan kan enkel met

¹ CONCEPTNOTA BRV, p. 40.

² Zoals bv de doelstelling uit artikel 9 van de Natuurherstelverordening om 25 000 km vrij stromende rivieren te maken in 2030, die voor Vlaanderen nog concreet moet worden gemaakt in het finale natuurherstelplan.

³ CONCEPTNOTA BRV, p.25.

⁴ De termen worden geduid in de CONCEPTNOTA BRV, : verweving p. 32; meervoudig gebruik (p 4, 31, 34)

doorwerking naar provinciale en gemeentelijke plannen en instrumenten. Daarom vraagt de Minaraad om te waken over de afstemming van de plannen tussen deze niveaus, in functie van de realisatie van deze doelstellingen.

[9] De belangrijkste doelstellingen uit het klimaatbeleid, biodiversiteitsbeleid en waterbeleid worden in de thematische delen besproken. Bij wijze van voorbeeld wijst de raad op drie andere beleidsvelden die sterk horizontaal horen door te werken: adaptiebeleid, LULUCF en gezondheid.

[10] **Implementeer de LULUCF-Verordening in het ruimtelijk beleid.** De Europese LULUCF-verordening handelt over landgebruik en de veranderingen in dit gebruik en is een van de drie pijlers van het Europees klimaatbeleid. Al in 2018 vroegen de Minaraad, SALV en SERV om het hele omgevingsbeleid, inclusief het ruimtelijk beleid, in te schakelen om het LULUCF-beleid te implementeren⁵. ‘Ruimtebeslag terugdringen’ levert immers een belangrijke bijdrage aan het halen van de doelstellingen uit deze Verordening.⁶ Het Vlaams Energie- en Klimaatplan⁷ stelt daarover: *“Om in de toekomst echt te kunnen sturen, zal LULUCF op termijn ook moeten kunnen doorwerken tot op niveau van de (individuele) maatregelen en de controle daarop.”* De Raad vraagt om dan ook om deze doelen te laten doorwerken bij de opmaak van het BRV en de desbetreffende beleidskaders, door af te stemmen met het LULUCF-actieplan, dat het Departement Omgeving voorbereidt.⁸

In eerdere adviezen⁹ vroeg de Minaraad verder om de synergiën te benutten tussen de LULUCF-pijler van het klimaatbeleid en het omgevingsbeleid, met aanbevelingen voor het natuurbeleid (incentives voor klimaatmitigatie en adaptie bij natuurbeheer), bodembeleid (voorkom tegenstrijdigheden), waterbeleid (financiering), landbouwbeleid (mogelijkheden voor koolstofopslag in landbouwbodems) en ruimtelijk beleid (beleidskaders BRV, anticiperen op stijgend belang van koolstofopslag). Specifiek herhaalt de Minaraad volgende aanbevelingen:

- artikel 90ter van het Bosdecreet te herbekijken met het oog op het behoud van de meest kwetsbare waardevolle bossen¹⁰;
- bescherming van grasland te verbeteren¹¹;
- een Vlaams beleidskader met bijbehorend actieplan inzake bescherming van veengebieden vast te stellen op korte termijn¹²

⁵ SERV, MINRAAD EN SALV (2018), p. 49.

⁶ VLAAMSE REGERING (2025), p. 151

⁷ VLAAMSE REGERING (2025), p. 150.

⁸ VLAAMSE REGERING (2025), p. 154.

⁹ SERV, MINRAAD EN SALV (2018), MINARAAD (2021), MINARAAD (2023b) en MINARAAD (2025).

¹⁰ MINARAAD (2023b), §12, p. 9.

¹¹ MINARAAD (2023b), §16, p. 11 en MINARAAD (2025a), §69, p.48 en 49.

¹² MINARAAD (2023b), §15, p. 10 en 11 en MINARAAD (2025a), §69, p.49.

- de bescherming van alle koolstofrijke vegetaties te verbeteren zoals ook opgenomen in de goedgekeurde Vlaamse klimaatstrategie 2050¹³¹⁴.

[11] **Integreer de doelen voor welzijn en gezondheid sterker in de operationele beleidskaders.** De conceptnota stelt terecht dat een goede strategische visie op ruimte de leefkwaliteit kan verhogen. De nota wijst daarbij op de relatie tussen hittestress en de vergroening van de kernen; de problematiek van geluidshinder; sociale inclusie als ontwerpcriterium en op de nood aan bereikbare voorzieningen¹⁵. Bij het uitwerken van de zes thematische beleidskaders lijkt die “ruimte voor welzijn en gezondheid” echter naar de marge verschoven. De Minaraad onderschreef¹⁶ eerder de goedgekeurde gezondheidsdoelstelling milieugezondheidszorg¹⁷ en vraagt om de specifieke doelstellingen die mikken op de kwaliteit van onze leefomgeving¹⁸, te integreren in de conceptnota en verder in het proces naar een strategische visie en beleidskaders. Zie ook [29].

[12] **Voorzie een sterkere doorwerking van het adaptatiebeleid.** De conceptnota benoemt klimaatadaptatie als een belangrijke maatschappelijke opgave, maar de doorwerking is beperkt tot de beleidskaders water, biodiversiteit en landbouw. Nochtans zijn in de beleidskaders wonen, economie, en energie eveneens antwoorden nodig voor deze maatschappelijke opgave. Volgens de raad is ruimtelijk beleid een hoeksteen voor het adaptatiebeleid. Daarom beveelt de Minaraad aan om de verbanden te ontwikkelen met de doelen en acties uit het Vlaamse klimaatadaptatieplan 2030 en de opvolger ervan¹⁹, alsook met de Europese Adaptatiestrategie²⁰.

[13] **Sleutelkwestie: Zorg voor beleidscoherentie en verzeker het integrerend karakter van dit sectorgericht plan.** De gebrekkige doorwerking van de hierboven genoemde horizontale thema's, is mee het gevolg van de keuze uit de conceptnota om met sectorale beleidskaders te werken. Die keuze zorgt voor een moeilijk spanningsveld binnen het plan zelf, maar dreigt ook problematisch te worden voor de (indirecte) doorwerking van het plan naar concrete vergunningen.

Het is volgens de raad daarom cruciaal voor het succes van het BRV om de mechanismen die voor de thematische integratie in concrete plannen en projecten moeten zorgen, te versterken, om zo de doelen te verzekeren. Het gaat dan bij voorbeeld over het ruimtelijk kompas, (met daarbinnen de zes ontwikkelingsprincipes “Zorgvuldig ruimtegebruik”, “Knooppuntwaarde en voorzieningenniveau zijn sturend”, “Verweven wat kan, scheiden

¹³ MINARAAD (2023b), §14, p. 9 en 10 en MINARAAD (2025a), §69, p.49.

¹⁴ De Vlaamse klimaatstrategie 2050 werd op 20 december 2019 goedgekeurd door de Vlaamse Regering, p. 32 daarvan stelt: “De vernietiging of degradatie (d.w.z. activiteiten zoals ontbossing, ontwatering, afgraven en scheuren) van koolstofrijke vegetaties (bossen, moerassen en waterrijke gebieden, en historisch permanente graslanden) maximaal [wordt] tegengegaan.”

¹⁵ CONCEPTNOTA BRV p 8, 10, 35 en 38.

¹⁶ MINARAAD (2024a)

¹⁷ <https://www.departementzorg.be/nl/gezondheidsdoelstelling-milieugezondheidszorg>

¹⁸ CONCEPTNOTA BRV, p 8,. Gezondheidsdoelen: <https://www.departementzorg.be/nl/leefomgevingskwaliteit>

¹⁹ Minister Brouns kondigde recent een nieuw klimaatadaptatieplan aan, echter met een ander karakter dan het vorige. Zie [Commissie voor Leefmilieu, Natuur en Ruimtelijke Ordening dinsdag 14 oktober 2025, 13 uur | Vlaams Parlement](#)

²⁰ EUROPESE COMMISSIE (2021). Merk op, een actualisering hiervan wordt verwacht in 2026.

wat moet”, “Het fysische systeem is sturend”, “Kwaliteitssprong”, en “Geïntegreerde aanpak over sectoren heen”). Een tweede belangrijke oplossingsrichting is het versterken van de gebiedsgerichte werking. Zie ook [31] en [62].

Om te vermijden dat de sectorgerichte invulling van de beleidskaders problemen oplevert op het niveau van de vergunning, vraagt de Minaraad om op het niveau van de strategische visie sterker te anticiperen op de verwachte sectorale (ruimte)vragen. De hele cascade “visieontwikkeling -plan-vergunningen-handhaving” komt immers onder spanning als de doelstellingen onvoldoende onderbouwd zijn (zie ook [5] en [6]), en als de doelstellingen op strategisch niveau onvoldoende op elkaar afgestemd zijn. Deze tekortkomingen dreigen ervoor te zorgen dat in de fase van vergunningen, waar alle aspecten getoetst worden, de aanvragen botsen op het gebrek aan doelbereik en -integratie op planniveau.

- [14] **Sleutelkwestie: verzeker de financiering voor de ruimtelijke doelstellingen.** De beleidskaders dienen de “*operationele stappen te verduidelijken*” om de gewenste ruimtelijke visie te realiseren, en moeten daarbij “*een realistisch en haalbaar pad*” beschrijven²¹. De Minaraad dringt er dan ook op aan dat in of bij de beleidskaders duidelijk wordt gemaakt hoe de financiering wordt verzekerd. De vooropgestelde ambitie is immers slechts haalbaar met een combinatie van effectieve maatregelen, waarvoor de nodige middelen voorzien zijn. Volgens de Minaraad is het hierbij nodig om zowel in te zetten op bijdragen van de overheden als van de private actoren. In de discussies over financiering ligt dikwijls veel aandacht op de bijdragen van de overheden. Om een sluitende oplossing te vinden voor de uitdagingen, vraagt de raad om meer aandacht te besteden aan manieren om samen te werken met de private partijen. Deze actoren dragen vandaag al bij aan een aantal investeringen: bepalingen in vergunningen en bouwverordeningen sturen investeringen in duurzame energie en groenblauwe dooradering;.....Vrijwillige initiatieven stimuleren de verdere groenblauwe dooradering in zowel de bebouwde als de onbebouwde ruimte²²; gemengde financiering voor natuurontwikkelingen is gemeengoed²³. Volgens de Minaraad is het aangewezen dat elk beleidskader de mix van instrumenten verduidelijkt om de doelstellingen te bereiken. Sectorale beleidsdocumenten²⁴ kondigen verschillende initiatieven aan die hiertoe nuttig kunnen zijn en waarover de raad reeds aanbevelingen heeft gedaan²⁵.

- [15] **Sleutelkwestie: een beter ontwerpproces en een hogere ontwerp kwaliteit om de verdichtingsparadox op te lossen.** De verdichtingsparadox in het ruimtelijk beleid verwijst naar de spanning tussen het streven naar meer bebouwing binnen bestaande stedelijke gebieden (verdichting) en het behoud van leefkwaliteit, milieu en gezondheid.

²¹ <https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2025-07/FAQ-BRV.pdf>

²² Bij voorbeeld via campagnes rond geveltuinen, tegelwippen, behaag het landschap, en instrumenten als ecoregelingen en beheerovereenkomsten.

²³ Zowel voor de inrichting als het beheer van natuur die beheerd wordt door NGO's of private eigenaars

²⁴ Zo kondigt de Blue Deal nota een investeringsstrategie aan om de mogelijkheden voor private en publiek-private financiering in water en klimaatadaptatie beter te benutten

²⁵ MINARAAD, SERV en SALV (2021), p 38 en volgende

De conceptnota geeft aan dat het verbeteren van de kwaliteit van ruimtelijke ontwikkelingen²⁶ de oplossingsrichting is voor deze paradox. Concreet kan dat door te werken aan beter onderbouwde en dus “slimmere” verdichting, betere, strategische locatiekeuzes, aanpassingen aan beleidsmatige en juridische instrumenten om de verdichting te stimuleren en sturen, ontwerpend onderzoek en scenarioplanning, werken aan een cultuuromslag, betere participatie en een sterker overlegmodel, ..

De verdichtingsparadox vraagt ook om extra beleidsinspanningen voor het hergebruik van leegstand en van onderbenutte ruimte. Leegstand komt hier en daar wel ter sprake in de conceptnota, maar het wordt nooit concreet. De Minaraad vraagt dan ook om het potentieel hiervan beter in te zetten voor nieuwe ontwikkelingen binnen het bestaande ruimtebeslag, en de hindernissen die dat in de weg staan, te inventariseren en zoveel mogelijk op te lossen.

Als een eerste stap in dat proces, moet een eengemaakte inventaris van leegstand, zoals aangekondigd in het Vlaams regeerakkoord, snel gerealiseerd worden. De data over leegstand van woningen, bedrijfsruimten, brownfields, winkelpanden, verdiepingen boven winkels, kerkelijk erfgoed, ... zijn vandaag immers niet gebundeld, wat een samenhangend beleid bemoeilijkt.

- [16] **Zet sterker in op natuurgebaseerde oplossingen.** De conceptnota verwijst op verschillende plaatsen naar natuurgebaseerde oplossingen en natuurinclusief ontwerpen/bouwen²⁷. Ook de Europese strategie inzake klimaatadaptatie stelt dat op de natuur gebaseerde oplossingen een grotere rol toebedeeld moeten krijgen bij ruimtelijke ordening en infrastructuurplanning. Dit kan, volgens de strategie, door meer investeringen in op de natuur gebaseerde oplossingen aan te trekken om resultaten te boeken op het vlak van de aanpassing aan de klimaatverandering, mitigatie, rampenrisicovermindering, biodiversiteit en gezondheid²⁸. De raad vraagt om daar sterker op in te zetten, niet enkel omdat deze oplossingen inhoudelijk de verwevingsopdracht realiseren, maar ook, zoals nota aanhaalt, *“aangezien deze vaak efficiënter, goedkoper in aanleg en beheer zijn”* (p 41). Zeer concreet beveelt de raad aan om systematisch civieltechnische maatregelen af te wegen tegen blauwgroene infrastructuur, en daar ook conclusies aan te verbinden, ook budgettair.²⁹

3 Analyse en aanbevelingen vanuit het oogpunt biodiversiteitsbeleid

3.1. Beleidscontext

- [17] De Vlaamse beleidsdoelen voor biodiversiteit worden mee aangestuurd vanuit Europese Regelgeving. De belangrijkste zijn de recente Verordening over natuurherstel, de Habitat-

²⁶ CONCEPTNOTA BRV, p 37.

²⁷ CONCEPTNOTA BRV, p. 37, 41, 45

²⁸ Bij voorbeeld: stedelijke vergroening in functie van luchtkwaliteit, koolstofopslag in bodems en vegetaties, wind- en erosiebescherming,

²⁹ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §89-90

en Vogelrichtlijn en de Verordening over LULUCF. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen legden de te behalen doelen in het kader van de **Vogel- en Habitatrichtlijn** vast. Het proces voor de doelbepaling in het kader van de implementatie van de Natuurherstelverordening is lopende, onder andere onder vorm van de opmaak van een natuurherstelplan. Het Natuurdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten zijn de doorvertaling van de twee Europese richtlijnen op Vlaams niveau.. Verder dient op Vlaams niveau ook het Bosdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten te worden vermeld.

- [18] Naast de bovenstaande voor de hand liggende beleidscontext is er ook de **Europese Verordening over landgebruik, veranderingen in landgebruik en bosbouw (LULUCF)**. De doelstellingen uit deze Verordening gelden op het niveau van de Lidstaat (België), maar Vlaanderen stelde zichzelf in het Vlaams Energie- en Klimaatplan als doel om deze verplichtingen op Vlaams niveau te halen.

3.2. Aanbevelingen over de conceptnota

- [19] **Zorg voor coherentie met de Natuurherstelverordening.** De conceptnota stelt dat het beleidskader biodiversiteit zich zal richten op twee pijlers:
- De ontwikkeling van een samenhangend en robuust netwerk van natuur- en bosgebieden;
 - De realisatie van een fijnmazige groenblauwe dooradering binnen en buiten het ruimtebeslag.

De planhorizon voor het BRV is 2050³⁰. Dit loopt volledig gelijk met de Europese planhorizon uit de Natuurherstelverordening en de Vlaamse doelstellingen in het Natuurdecreet. Momenteel is, in uitvoering van de Natuurherstelverordening, de opmaak van een nationaal natuurherstelplan lopende. De Minaraad meent dat deze dan ook de ruggengraat van het beleidskader dienen te vormen. Het BRV moet voorzien in de nodige instrumenten om deze doelen op het terrein te realiseren. De Raad vraagt in deze dan ook om coherentie tussen beide processen te voorzien.

- [20] **Vertrek van wetenschappelijk onderbouwde doelen**³¹. Volgens de Minaraad moet in de eerste plaats een wetenschappelijk onderbouwde ‘begroting’ gebeuren van de te behalen ecologische doelen (zie ook[5]). Belangrijk daarbij is om alle onzekerheden, openstaande vragen en kennislacunes op te lijsten. Wetenschappelijke instellingen moeten voldoende de tijd krijgen om te komen tot een solide onderbouwing. Waar relevant dient hierbij multidisciplinair te worden gewerkt, i.e. met betrokkenheid van andere experts.

De Minaraad verwacht eveneens de openbaarmaking van de wetenschappelijke basis.. Om het vervolgtraject te laten slagen is het belangrijk dat alle actoren deze wetenschappelijke basis erkennen en ondersteunen. De raad vraagt om bij de wetenschappelijke analyse ook in kaart te brengen welke externe factoren een mogelijke (positieve en negatieve) impact kunnen hebben op het bereiken van de doelen.

³⁰ CONCEPTNOTA BRV, p.6

³¹ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), p. 7

3.3. Aanbevelingen voor het beleidskader

[21] **Zorg voor effectieve en efficiënte maatregelen in het beleidskader biodiversiteit.**³² De maatregelen in het biodiversiteitsbeleidskader moeten effectief (het gestelde doel bereiken) én ook efficiënt zijn (een goede kosten/baten verhouding kennen). Daarbij zal het benutten van koppelkansen sterk bijdragen aan de beoogde efficiëntie. De Raad vraagt om in de voorbereiding de mogelijke synergiën en koppelkansen met andere beleidsdomeinen goed in kaart te brengen, op basis van de bijdrage van de maatregelen aan de beoogde ecosysteemdiensten. Het inbrengen van de nodige kennis vanuit de betrokken beleidsthema's (zoals bv. landbouw, waterveiligheid, ruimtelijke ordening, gezondheid, klimaatadaptatie en -mitigatie, ...) tijdens het proces is hierbij onontbeerlijk.

[22] **Verweving en meervoudig ruimtegebruik zijn ook voor biodiversiteit noodzakelijk.** De eerder gemaakte vaststelling dat het nodig zal zijn om in te zetten op meervoudig ruimtegebruik, geldt volgens de Minaraad ook voor het behalen van de doelstellingen inzake biodiversiteit. Zie ook [7].

[23] **Herbekijk de instrumenten uit het Natuur- en Bosdecreet**³³. In het Natuurdecreet en in het Bosdecreet, zijn planfiguren opgenomen, evenals gebiedsgerichte instrumenten en instrumenten uit het soortenbeleid die daarmee in nauw verband staan:

- In het Bosdecreet: de langetermijnplannen en uitvoeringsplannen (artikel 6).
- In het Natuurdecreet: het natuurbeleidsplan (afdeling 11), het natuurrichtplan (art 49), het managementplan (art. 48), het managementplan NATURA 2000 (art. 50 septies), en het Vlaams NATURA 2000 programma (art 50ter), SBP's, de bepalingen over. VEN en IVON (artikelen 17 tot en met 31).

De Minaraad dringt aan op een integratie-oefening, die op zijn minst duidelijk maakt hoe deze plannen onderling samenhangen en waar vereenvoudiging mogelijk is. De Minaraad benadrukt hierbij dat deze uiteindelijke in de regelgeving opgenomen plannen ook effectief moeten worden opgemaakt. Daarbovenop moeten deze na opmaak eveneens worden gerealiseerd op terrein met het oog op het behalen van de vooropgestelde doelen. Indien meerdere planningsinitiatieven naast elkaar blijven bestaan, is coherentie hiertussen noodzakelijk.

[24] **Verduidelijk wat wordt bedoeld met het “verplaatsen van habitats”**³⁴. De conceptnota vermeldt dat *“Waar mogelijk en gewenst omwille van o.a. klimaatsverandering wordt het verplaatsen van habitats verder bekeken.”* Het is niet duidelijk wat er hiermee wordt bedoeld. Minister Brouns verwees recent in dit verband naar een aantal complexe en juridische kwesties.³⁵ De raad vraagt dan ook in de eerste plaats om te verduidelijken wat precies de beleidsintentie is.

³² MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), §5, p. 7.

³³ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), §26, p. 14.

³⁴ CONCEPTNOTA BRV, p. 54: *“Waar mogelijk en gewenst omwille van onder andere klimaatsverandering wordt het verplaatsen van habitats verder bekeken”*

³⁵ <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1847421/verslag/1848904>

Met betrekking tot de verwijzing naar klimaatverandering, verwijst de raad naar de vraag³⁶ om aan te dringen op een juridische en wetenschappelijke duiding over de toepassing van de bepalingen uit artikel 4, lid 14 en 4, lid 16 van de natuurherstelverordening (*onvermijdelijke habitattransformaties die rechtstreeks het gevolg zijn van klimaatverandering*). Het leek hen aangewezen dat Vlaanderen/België er bij de Europese Commissie op zou aandringen om hierover de nodige duiding (bv. via *guidelines*) te voorzien. Deze discussie past volgens de raad in het kader van biodiversiteitsbeleid.

Over de overige aspecten spreekt de raad zich niet uit in dit advies – er zijn aanzienlijke meningsverschillen tussen raadspartijen over zowel de wenselijkheid als de juridische robuustheid van de door de minister aangehaalde mogelijke invullingen van dit begrip.

- [25] **Onderzoek de mogelijkheden van verplaatsbare natuurelementen in agrarisch gebied.** Artikel 11 van de natuurherstelverordening bepaalt dat lidstaten de herstelmaatregelen nemen die nodig zijn om de biodiversiteit van landbouwecosystemen te verbeteren. Om dit op te volgen worden enkele indicatoren vermeld.

In het gezamenlijk advies over de natuurherstelverordening³⁷ vroegen alle strategische adviesraden om in het kader van de uitvoering van deze Verordening de mogelijkheden van bijkomende verplaatsbare natuurelementen in agrarisch gebied te onderzoeken met het oog op het bereiken van een *‘bevredigend niveau’* voor twee uit drie gekozen indicatoren en van de doelstellingen voor boerenlandvogels. Ze vroegen hoe de contouren ervan er zouden kunnen uitzien met hierbij onder andere aandacht voor juridische aspecten, rechtszekerheid en het creëren van een hogere biodiversiteitswaarde, Randvoorwaarden hierbij zijn de creatie van een netto toegevoegde ecologische waarde en een bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen uit artikel 11 van de natuurherstelverordening. De Minaraad meent dat deze oefening ook in het beleidskader landbouw van het BRV moet worden opgenomen.

- [26] **Zoek ook oplossingen in de bebouwde ruimte.** De problematiek uit de vorige paragraaf stelt zich ook in het bebouwd gebied, in eerste instantie ten opzichte van de verplichtingen uit artikel 8 uit de natuurherstelverordening (stedelijke ecosystemen). Ook hier moet volgens de raad verder gezocht worden naar oplossingen om het doelbereik te combineren én tegelijkertijd verdere ontwikkeling mogelijk te maken. Zie ook [15].

4 Groenblauwe dooradering (met blauwgroene infrastructuur)³⁸

- [27] **Versnel de realisatie van de groenblauwe infrastructuur.** In onderstaande paragrafen bundelt de Minaraad de aanbevelingen voor de realisatie van de groenblauwe dooradering. Deze aanbevelingen zijn bewust tussen de sectorale hoofdstukken “water” en “biodiversiteit” geplaatst, omdat ze treffend de sterke inhoudelijke verbanden tussen de sectorale doelen en maatregelen illustreren en de grote nood aan integratie zichtbaar

³⁶ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), §43, p. 20.

³⁷ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), §58, p. 25.

³⁸ CONCEPTNOTA BRV, p 44, 56, 58, 59.

maken, zowel in de planning als de uitvoering. Zo vroeg de Minaraad bijvoorbeeld eerder al om sterker in te zetten op het stimuleren van landbouwers en andere landbeheerders om met koolstoflandbouw aan de slag te gaan, onder andere via agro-ecologie, *agroforestry*, maar ook via de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen.³⁹ De hierop volgende aanvullende aanbevelingen hebben als gemeenschappelijk doel om de realisatie van de groenblauwe infrastructuur te versnellen⁴⁰.

[28] **Maak de doelstellingen voor groenblauwe dooradering concreet.** De conceptnota kondigt een *“fijnmazige groenblauwe dooradering”* aan binnen en buiten het ruimtebeslag. Dat moet leiden tot een *“substantiële vermeerdering van het aandeel wateroppervlakte en groen”* die *“maximaal dienst gerealiseerd te zijn tegen 2050”* en *“in steden en dorpen ten opzichte van 2015”*. De Minaraad vraagt om deze doelstellingen te concretiseren, op basis van de noden (ecosysteemdiensten) die de blauwgroene infrastructuur moet leveren, om op deze manier invulling te geven aan de vraag van de adviesraden naar een onderbouwde visie en doelstellingen die kunnen leiden tot acties⁴¹.

Vanuit het waterbeleid is blauwgroene infrastructuur essentieel voor het opvangen van de effecten van klimaatverandering (overstromingen, droogte), noodzakelijk voor het bereiken van de ecologische doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de waterkwaliteit. De doelen kunnen concreet gemaakt worden op basis van de aangekondigde sponsdoelstellingen (kwantiteit) én op basis van de plandoelstellingen van de vierde stroomgebiedbeheerplannen (kwaliteit).

Vanuit natuurbeleid wordt volgens de conceptnota *“ingezet op natuurverweving tussen de grote natuurkernen en KLE doorheen het agrarische gebied”*⁴² (maar zie hierbij ook de opmerkingen over verweving en meervoudig ruimtegebruik in [7] en [22], en bevat de natuurherstelverordening bepalingen over *“stedelijke groene ruimte”* en *“stedelijke boomkroonbedekking”*, met een specifieke timing⁴³. In het gezamenlijk advies over de implementatie van de natuurherstelverordening stelden alle strategische adviesraden dat de in het kader van het BRV op te maken beleidskaders, waar nodig, rekening dienen te houden met de vereisten uit de natuurherstelverordening, en ook om in te zetten op koppelkansen tussen ruimtelijk en biodiversiteitsbeleid⁴⁴.

[29] **Realiseer daarbij de koppelkansen.** Groenblauwe infrastructuur is niet alleen noodzakelijk voor het waterbeleid of het biodiversiteitsbeleid. In de open ruimte zal groenblauwe dooradering bijdragen aan onder andere klimaatmitigatie (via LULUCF) en klimaatadaptatie, en aan een betere bodemgezondheid.

³⁹ MINARAAD (2025a), p. 53.

⁴⁰ MINARAAD, SERV en SALV (2021), hefbomen.

⁴¹ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §87-88.

⁴² CONCEPTNOTA BRV, p. 28

⁴³ Natuurherstelverordening, artikel 8, lid 1, *“in vergelijking met 2024”*.

⁴⁴ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), p. 21 en p. 22

In de bebouwde ruimte zijn er sterke verbanden te leggen met doelstellingen over **klimaatadaptatie**⁴⁵ en kan de ontwikkeling van de groenblauwe dooradering aansluiten bij initiatieven voor de aanleg van veilige fiets- en wandelroutes. Het vergroten en verbeteren van het aandeel stedelijk groen, kan ook een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van het welzijn en de fysieke en mentale **gezondheid** van de bewoners van de steden en gemeenten, zoals voorzien in verkoeling, aanzetten tot beweging en sociaal contact, luchtkwaliteit, en (mentaal) welzijn. De Raden wijzen op de bestaande “3-30-300 groennorm”, die hieraan invulling geeft. Zie ook [11].

De realisatie van deze infrastructuur is uitdagend in bestaande kernen⁴⁶ en economische sites. Ook voor nieuwe ontwikkelingen is het een bijkomende vereiste, die verzoend moet worden met het beoogde hogere ruimtelijke rendement. Zie ook [15].

[30] **Zet gericht in op de kansen in tuinen en parken.** Tuinen (12,5%) beslaan ruwweg dezelfde oppervlakte als bossen en natuur (12,9%) in Vlaanderen⁴⁷. Ze bieden dan ook bijzonder veel kansen om bij te dragen aan de doelstellingen rond groenblauwe dooradering. De Raad verwijst naar de actie in het VEKP om tuinen actief in te inschakelen als versterkers en verbinding van groenblauwe infrastructuur⁴⁸.

[31] **Schaal de gebiedsgerichte werking rond sponslandschappen op.** De conceptnota kondigt een entiteit overschrijdende werking voor ruimtelijke gebiedsontwikkeling aan, in lijn met eerdere aanbevelingen over de sponslandschappen. De Minaraad herhaalt de vraag naar een sterkere thematische integratie:

- koppel deze processen niet alleen aan waterdoelen, maar ook aan doelen voor natuur, landbouw, erosie, klimaat en bodem;
- garandeer de neutraliteit en deskundigheid van de gebiedsregisseur;
- zorg voor een gefaseerde aanpak binnen een programma; stel prioriteiten op basis van urgentie, hou rekening met de maturiteit van de gebiedscoalities;
- zorg voor voldoende middelen voor de procesondersteuning én de uitvoering; (zie financiering)
- investeer in het daadwerkelijk betrekken van de actoren op het terrein zodat er draagvlak ontstaat voor het gebiedsgericht beleid
- zorg voor een valleibrede aanpak⁴⁹, waarin de noden van alle landgebruikers meegenomen worden, en ze allen een “fair share” van de inspanningen doen⁵⁰

[32] **Faciliteer de gebiedscoalities, maar zorg voor resultaatgerichtheid.** De adviesraden zijn in het advies over de Blue Deal Nota uitgebreid ingegaan op de verwachtingen over, en aanbevelingen voor, de gebiedscoalities. De Minaraad herhaalt de aanbevelingen over de

⁴⁵ VLAAMSE OVERHEID (2022), en MINARAAD, SERV en SALV (2025), §82 en 88

⁴⁶ MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), (2024), p. 21

⁴⁷ PISMAN ET AL. (2021)

⁴⁸ VLAAMSE REGERING (2025), OD 10, Actie 29

⁴⁹ OVINK ET AL. (2022), p. 60

⁵⁰ MINARAAD, SERV en SALV (2025), §30 en 34

nood aan een sterk Vlaams engagement, gedragen en gemandateerde gebiedsregisseurs en het inzetten op de sterktes van de lokale actoren, en wijst specifiek op de vraag om te onderzoeken hoe middelen vanuit verschillende beleidsclusters via één beleidsdomeinoverschrijdende beslissing en begrotingstraject (Inspectie van Financiën, begrotingsakkoord) op een transparante en efficiënte manier van toewijzing kunnen ingezet worden, waarbij financiering vanuit verschillende doelstellingen (natuur, landbouw, water, bodem, ...) wordt verzekerd.⁵¹ De raad vraagt om de regeldruk hierbij maximaal te beperken, de ervaringen te consolideren, en vooral om te focussen op de resultaatgerichtheid, gezien de beperkte middelen en de grote uitdagingen.

Onderstaande delen van het advies werden gezamenlijk geschreven met de SERV, de aanbevelingen zijn dan ook identiek in beide adviezen.

5 Analyse en aanbevelingen vanuit het oogpunt waterbeleid

5.1. Beleidscontext

[33] De belangrijkste beleidsdoelstellingen in het waterbeleid volgen uit de Europese **Kaderrichtlijn Water** (KRW) en de **Overstromingsrichtlijn** (OR), die in Vlaanderen omgezet zijn in het waterwetboek. Ook de recente Verordening inzake Natuurherstel en een reeks andere richtlijnen, bevatten relevante bepalingen⁵². Deze richtlijnen bevatten bindende bepalingen gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit, en het verminderen van de schade door overstromingen. Daarnaast zijn er ook beleidsdoelstellingen inzake waterbevoorrading, die vooralsnog geen heldere wettelijke verankering kennen⁵³.

De Vlaamse Regering stelt per legislatuur een **Blue Deal nota** op, die de doelstellingen, de structurele financiering, de beleidslijnen en de maatregelen in het waterbeleid bevat, zowel voor waterkwaliteit als waterzekerheid. Daarbij moeten ook de verbanden met de andere beleidsdomeinen, zoals het ruimtelijk beleid, in beeld worden gebracht. Op EU-niveau communiceerde de Commissie recent de *Water Resilience Strategy*⁵⁴.

[34] Deze beleidsnota behoort onder andere een doorvertaling krijgen in de **stroomgebiedbeheerplannen** (SGBP), waarvan de opmaak zesjaarlijks gebeurt.. Deze plannen bevatten concrete maatregelenprogramma's, en geven ook aan welke ruimtelijke uitvoeringsplannen of plannen van aanleg moeten worden opgemaakt of gewijzigd⁵⁵.

⁵¹ MINARAAD, SERV en SALV (2025), §63, 68-70

⁵² De bepalingen in artikel 9 van de Natuurherstelverordening, verder zijn ook de drinkwaterrichtlijn, de nitraatrichtlijn, de richtlijn stedelijk afvalwater, en de richtlijn industriële emissies bijzonder belangrijk.

⁵³ Voor een overzicht van het regelgevend kader rond waterkwantiteitsdoelstellingen en de advisering daarrond, zie de bijlage van MINARAAD, SERV en SALV (2023)

⁵⁴ EUROPESE COMMISSIE (2025b)

⁵⁵ Waterwetboek, bijlage 1. Zie ook artikel 1.6.2.4.

[35] **Meer ruimte nodig voor water.** Uit de genoemde beleidsdocumenten, blijkt dat er meer ruimte nodig is voor water om de beleidsdoelen te bereiken. Het gaat dan om ruimte voor overstromingsgebieden, hermeanderingen, WADI's, kleine landschapselementen, waterbuffers, De kwantificering van die ruimtevraag, hangt samen met de concretisering van de doelen uit de hierboven genoemde richtlijn en plannen.

[36] **Verweving is het uitgangspunt.** Er is geen aparte oppervlakte doelstelling voor "water" voorzien in de BRV-conceptnota. De ruimte die het water (al dan niet tijdelijk) nodig heeft, moet gevonden worden binnen andere bestemmingen (verweving), en het ruimtegebruik moet op die plaatsen dus meervoudig zijn. Voor het ruimtelijk beleid betekent dit de inzet van bestaande ruimtelijke instrumenten, daar waar er een onverenigbaarheid is tussen de ruimtelijke bestemming en het aanwezige/gewenste water (bijvoorbeeld in de signaalgebieden); de raden vragen om de selectie daarvan wetenschappelijk te onderbouwen. Die instrumenten (zoals RUP's) kunnen daarnaast ook de randvoorwaarden creëren die nodig zijn voor het meervoudig ruimtegebruik. Zie ook [40].

Naast planologische ingrepen is ook de concrete **inrichting** van de ruimte belangrijk, om de beoogde (groenblauwe en andere) infrastructuur te realiseren, zoals ook benadrukt in de Blue Deal nota⁵⁶. Bij die inrichtingsopgave speelt de zogenaamde "verdichtingsparadox". Zie ook [13] en [15].

5.2. Aanbevelingen over de conceptnota

[37] **Uitgangspunten van de conceptnota zijn positief voor het waterbeleid.** De raden merkten eerder al op dat gebrekkig ruimtelijk beleid de belangrijke kostendrijver is voor het waterbeleid. Het aansluiten van de verspreide bebouwing op riolering, wordt alsmaar moeilijker en duurder per eenheid⁵⁷, ten dele opvangbaar door meer in te zetten op decentrale zuivering⁵⁸, met een specifiek ontwerp voor de aanwezige vuilvracht. Er is ook veel budget nodig voor compenserende vergoedingen in het kader van het overstromingsbeleid⁵⁹. Daarom vonden de raden de realisatie van de doelstellingen van het BRV, zoals opgenomen in de visienota, cruciaal voor het waterbeleid⁶⁰. Deze doelstellingen worden grotendeels hernomen in de conceptnota, die het bestaande ruimtebeslag beter wil benutten, de open ruimte maximaal vrijwaren, een fijnmazige groenblauwe dooradering realiseren, en inzetten op ontharding. De richting van de verandering die wordt aangekondigd in de conceptnota is dus zeker positief voor het waterbeleid.

⁵⁶ BLUE DEAL NOTA, p.34: "Om de strategische doelen en hefbomen te realiseren, zijn krachtige en geïntegreerde uitvoeringsinstrumenten nodig voor een effectieve uitvoering in de open en bebouwde ruimte. Projecten voor landinrichting, natuurinrichting en ruilverkaveling richten zich op de integrale inrichting van gebieden. Waterinvesteringen spelen hierbij vaak een cruciale rol."

⁵⁷ Derde waterbeleidsnota, [waterbeheerkwestie 1](#)

⁵⁸ MINARAAD en SERV (2023), § 17

⁵⁹ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §131, 132 en 135

⁶⁰ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §2

- [38] **Concrete resultaten zijn afhankelijk van doorvertaling en uitvoeringscapaciteit.** Terwijl de richting van verandering positief is, is erg onduidelijk of de snelheid ervan voldoende zal zijn om tijdig de doelen te bereiken. Die snelheid zal afhangen van:
- de manier waarop **de afweging van** de verschillende doelstellingen en principes in concrete gevallen tegen elkaar zal gebeuren ;
 - de kracht van de aangekondigde instrumenten;
 - de capaciteit bij de overheden en de actoren, om processen uit te voeren;
 - de snelheid en robuustheid van plannings- en vergunningsprocessen;
 - de handhaving (zie [45]);
 - de beschikbare financiële middelen.
- [39] **Voorzie een volwaardige koppeling met de doelen voor waterkwaliteit.** De tekst focust sterk op waterveiligheid, maar heeft te weinig aandacht voor de problematiek van waterkwaliteit. De raden wijzen op de het verband tussen de ruimtelijke versnippering en de kost voor de publieke waterzuivering: om de middelen in de waterzuivering efficiënter te kunnen besteden, is een bouwshift essentieel, omdat hierdoor geen bijkomende behoefte ontstaat aan rioolwaterzuiveringsinfrastructuur. De waterkwaliteit is ook een randvoorwaarde om de nodige ruimte voor water te kunnen combineren met landbouwgebruik of natuurdoelstellingen. Tenslotte is de groenblauwe infrastructuur belangrijk als buffer, en voor het bereiken van de hydromorfologische doelen van de KRW.
- [40] **Duid watergevoelige open ruimte gebieden aan waar nodig.** De raden steunen de initiatieven om bouwen in watergevoelige openruimtegebieden (WORG's) te stoppen en om bijkomende gebieden aan te duiden als WORG om harde ontwikkelingen in die gebieden terug te dringen⁶¹. De raden vragen om bij de aanduiding van nieuwe WORG's steeds goed de afweging te blijven maken waar extra bouwvoorwaarden volstaan, en waar moet overgegaan worden tot het bouwvrij maken van het gebied⁶².
- [41] **Werk in overleg aan een evaluatie en betere toepassing van watertoets en GSV.** In de afgelopen legislatuur werd de watertoets aangepast, en evenals de gewestelijke stedenbouwkundige verordening hemelwater (GSV).⁶³ om de bebouwde omgeving weerbaar te maken tegen de effecten van klimaatverandering. De raden steunden deze doelstelling en de uitgangspunten van de aanpassingen.⁶⁴⁶⁵ Omdat de uitvoering in de praktijk niet overal even goed loopt, vroegen de raden om in overleg de pijnpunten in de toepassing van deze regelgevingen in beeld te brengen, en oplossingen te formuleren. Daarbij is cruciaal dat de doelstellingen van deze regelgeving, om de risico's structureel te doen dalen, minstens behouden blijven. De raden vragen meer aandacht voor collectieve oplossingen, omdat dit in de praktijk nog te weinig gebeurt en vraagt meer

⁶¹ MINARAAD, SERV en SALV (2025), §80

⁶² Zie <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/signaalgebieden>

⁶³ MINARAAD, SERV en SALV (2025), §79bis

⁶⁴ MINARAAD, SERV en SALV (2021), hoofdstuk 2

⁶⁵ SERV en MINARAAD (2022)

inzet op opleiding en uitwisseling, om te komen tot heldere adviezen, betere vergunningen en meer éénduidigheid over de interpretatie van afwijkingen.

- [42] **Zet breed toepasbare instrumenten voor grondmobiliteit in**⁶⁶. De Blue Deal nota kondigde een grondenbank, voorkooprecht en aankoopbeleid aan. De raden ondersteunen de inspanningen voor een verhoogde grondmobiliteit, en vragen dat verzekerd wordt dat er instrumenten kunnen ingezet worden voor alle gebouwen of bestemmingen die essentieel zijn voor waterberging, of strategisch slecht gelegen zijn⁶⁷.

5.3. Aanbevelingen voor het beleidskader

- [43] **Koppel het beleidskader aan de doelstellingen van KRW, OR en SGBP.** De conceptnota kondigt een afstemming af tussen het beleidskader en de “Blue Deal Nota”, die de beleidslijnen uitzet voor de lopende legislatuur. Het beleidskader heeft echter een langere looptijd. Daarom vragen de raden om het beleidskader te richten op de Europese doelstellingen en de doorvertaling ervan in plandoelstellingen in de stroomgebiedbeheerplannen.
- [44] **Hervorming beheer onbevaarbare waterlopen is urgent.** De conceptnota herhaalt de intentie om de *governance* van het operationeel waterbeheer van de onbevaarbare waterlopen te vereenvoudigen. De raden herhalen dat deze hervorming urgent is, en vinden het positief dat dit ook in een ruimtelijke context wordt aangehaald, omdat het aansluit bij de aanbeveling om daarbij het denkkader van “waterloopbeheer” te verbreden naar “watersysteembeheer”⁶⁸.
- [45] **Verbeter de handhaving.** De raden wezen eerder al op een aantal horizontale aspecten inzake omgevingshandhaving: het belang van *compliance promotion*, proactieve dialoog met rechtsonderhorigen, het tegengaan van (onaanvaardbare) milieu- en ruimtelijke effecten en/of het herstellen van die effecten⁶⁹. Meer specifiek vroegen ze aandacht voor de handhaving op ruimtelijke aspecten in het waterbeleid, zoals onvergunde ophogingen in overstromingsgebieden, het verwijderen van kleine landschapselementen, constructies in oeverzones en de doorwerking van voorwaarden uit de watertoets en de hemelwaterverordening in de omgevingsvergunningen⁷⁰. Daarbij steunden de raden een strenger toezicht op de onderbouwing van omgevingsvergunningaanvragen, en drongen de raden aan om de criteria bij de verplichte keuring van de privéwaterafvoer aan te passen⁷¹, en om herstelmaatregelen op te leggen voor wie niet in orde is.
- [46] **Sleutelkwestie: hoe maken we het principe “water en bodem sturend” operationeel?** De conceptnota kondigt een aangepast ruimtelijk instrumentarium aan “om water en

⁶⁶ MINARAAD, SERV en SALV (2025), §63

⁶⁷ MINARAAD, SERV en SALV (2025), p 26

⁶⁸ MINARAAD (2024b)

⁶⁹ MINARAAD en SERV (2024), samenvatting

⁷⁰ MINARAAD, SERV en SALV (2021), §175 en SERV en MINARAAD (2022), p7

⁷¹ Uit cijfers van VLARIO blijkt dat bij ongeveer 15% van de keuringen, stedenbouwkundige overtredingen worden vastgesteld, in relatie tot de toepassing van de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening Hemelwater. Link: [Overzicht VLARIO-keuringen Privéwaterafvoer - VLARIO en VLARIO-Activiteitenverslag-2024-1.pdf](#)

bodem sturend te maken”. Dit sluit aan bij het decretale beginsel dat het watersysteem een van de ordenende principes is in de ruimtelijke ordening⁷².

Voor de operationalisering van een waterbestendig Vlaanderen, is “verzekeren dat het fysisch systeem sturend is” één van de 10 principes. In concrete ruimtelijke plannen en inrichtingsprojecten, komt daar de afweging met de andere ruimtevragen/beleidskaders bovenop. De uitdaging is dan ook hoe dit principe op een goede manier operationeel gemaakt kan worden, omdat, zeker voor aspecten als waterberging, infiltratie, grondwateraanvulling, ... het landschap en de bodem cruciale factoren zijn.

Op dit moment werkt enkel het risico op overstromingen specifiek door in het ruimtelijke beleid, via de watertoets. Er is echter veel meer informatie beschikbaar over uitdagingen en kansen, de uitdaging bestaat erin om die te vatten in bestaande of toekomstige instrumenten en processen. Het gaat daarbij niet enkel over het voorkomen van schade aan het watersysteem, maar ook over het gericht herstellen ervan, en over het faciliteren van koppelkansen en gewenste ontwikkelingen.

6 Analyse vanuit het oogpunt energie- en klimaatbeleid

6.1. Beleidscontext

[47] Het BRV staat niet op zichzelf, maar moet ingebed worden in een bredere beleidscontext op Europees en Vlaams niveau, waarvan hier een (niet-exhaustieve) schets volgt. De (juridisch bindende) **Europese Klimaatwet**⁷³, die de doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050 vastlegt, is ook voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen richtinggevend, waarbij de keuzes tegelijkertijd emissiereducties moeten faciliteren en klimaatbestendigheid moeten verhogen. Ook de **Europese Clean Industrial Deal**⁷⁴ is hierbij een ijkpunt, want de omslag naar een sterkere, duurzame en circulaire industrie vergt onder andere innovatie, nieuwe vormen van economische activiteit en hernieuwbare energie, en die moet het BRV ruimtelijk faciliteren.

[48] Op Vlaams niveau kunnen en moeten het **VEKP 2021-2030**⁷⁵ en het BRV elkaar versterken. Klimaat- en energiemaatregelen met betrekking tot bijvoorbeeld gebouwen, mobiliteit en energievoorziening zijn immers sterk verweven met ruimtelijke keuzes. De **Vlaamse klimaatstrategie 2050**⁷⁶ tekent de krijtlijnen voor de grote systeemtransities tot 2050. Het ruimtelijk beleid, dat met vergelijkbare tijdshorizonten werkt, heeft een belangrijke rol in het verbinden van de verschillende, sectorale energie- en klimaatambities. De **Klimaatsprong** is het transitieprogramma voor de energie-intensieve industrie en mikt op

⁷² Waterwetboek, Artikel 1.2.3

⁷³ Richtlijn (EU) 2021/1119

⁷⁴ EUROPESE COMMISSIE (2025a), Mededeling: Clean Industrial Deal. Dit strategisch beleidskader bevat nieuwe richtlijnen en updates van bestaande richtlijnen: waaronder de Richtlijn Energie-Efficiëntie (2023), Richtlijn Hernieuwbare Energie (2023), Verordening inzake Land Use, Land Use Change and Forestry (LULUCF), Richtlijn Energieprestatie van gebouwen ((EU) 2024/1275), Deze lijst is niet exhaustief.

⁷⁵ VLAAMSE REGERING (2025b)

⁷⁶ VLAAMSE REGERING (2019), Deze zal in de toekomst nog aangepast moeten worden als gevolg van de Europese Klimaatwet.

een koolstofarme en competitieve sector tegen 2050. Het programma steunt op vijfjaarlijkse programmanota's en (geactualiseerde) roadmap-studie(s) geven daarbij inzicht in wetgeving, investeringen, technologische ontwikkelingen en internationale competitiviteit. De recente ontwerp programmanota 2026-2030⁷⁷ bevat zowel korte- als langetermijndoelstellingen (zoals klimaatneutraliteit tegen 2050 en behoud van concurrentievermogen), maar ruimtelijke integratie is nog onvoldoende uitgewerkt in de huidige ontwerpprogrammaversie van Klimaatsprong. Omgekeerd verwijst de ontwerp conceptnota BRV ook nog niet naar Klimaatsprong. De (geactualiseerde) **Vlaamse langetermijn-renovatiestrategie voor gebouwen 2050**⁷⁸ ten slotte, zal de evolutie naar een fossielvrij en energie-efficiënt gebouwenpark moeten uitstippelen. Ruimtelijke sturing zal daarbij een rol moeten spelen, o.a. via verdichting, compacte woonvormen en renovatievriendelijke regelgeving.

6.2. Aanbevelingen over de conceptnota

[49] **Sleutelkwestie: Hanteer Europees klimaatneutraliteitsdoel als leidraad.** De conceptnota vermeldt slechts één keer koolstofneutraliteit, en dan alleen met betrekking tot netwerkinfrastructuur voor energiedragers (zie ook [20]). De klimaatneutraliteit ontbreekt in de nota.. Nochtans is klimaatneutraliteit in 2050 een bindende doelstelling voor alle Europese lidstaten, en dus ook voor Vlaanderen, en geldt dit voor alle maatschappelijke sectoren. De raden verzoeken om klimaatneutraliteit in de conceptnota op te nemen als zowel een 'maatschappelijke opgave' als een transversale doelstelling binnen de diverse 'beleidskaders'.

[50] **Integratie met bestaande en aanverwante Vlaamse instrumenten.** Een inpassing in en een terugkoppeling met de bredere Vlaamse beleidscontext, geschetst in deel 4.1 (VEKP, Vlaamse klimaatstrategie 2050, Klimaatsprong, Langetermijnrenovatiestrategie voor gebouwen,...) is van groot belang voor de coherentie en efficiëntie van het beleid. Maar buiten een verwijzing naar het VEKP (en omgekeerd, een beperkte verwijzing naar het BRV en het ruimtebeleid in het VEKP) lijkt de afstemming eerder beperkt en te bestaan uit een aantal algemene principes. Een geïntegreerde aanpak op het niveau van de beleidsvorming en de ruimtelijke planning kunnen incoherenties op het niveau van onder andere de geïntegreerde omgevingsvergunning vermijden. Vandaar dat de Raden vragen om een integratie van het BRV met bestaande en aanverwante Vlaamse en Europese instrumenten en hierbij te streven naar eenvoudige en onderling niet conflicterende regelgeving, en dit zowel voor bestaande als nieuwe bepalingen.

6.3. Aanbevelingen over het beleidskader

[51] **Sleutelkwestie: Klimaatneutraliteit moet centraal staan, niet alleen “meer hernieuwbare energie”.** Eén van de zes thematische beleidskaders richt zich op 'ruimte voor energie', met de boodschap: "we ondersteunen de omschakeling naar meer

⁷⁷ VLAAMSE REGERING (2025c)

⁷⁸ VLAAMSE REGERING (2020); De Richtlijn energieprestatie van gebouwen (Richtlijn (EU) 2024/1275) verplicht de Lidstaten uiterlijk tegen 31 december 2026 een eerste (geüpdatet) nationaal renovatieplan in te dienen. Deze plannen vervangen de vroegere langetermijnrenovatiestrategieën. Elke 5 jaar moeten de plannen worden herzien, met de volgende deadline op 31/12/31.

hernieuwbare energie"⁷⁹. Dit sluit aan bij onder meer de RED III-richtlijn⁸⁰, die tegen 2030 minstens 42,5% hernieuwbare energie in het bruto-eindverbruik voorschrijft. Het verhogen van dat aandeel is cruciaal, maar toch ook slechts een onderdeel van de energietransitie en van het bredere Europese klimaatbeleid, dat met de Europese Klimaatwet vastlegt om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn. Hernieuwbare energie is dus een belangrijk, maar niet het enige instrument binnen een breder pakket aan maatregelen en infrastructuur. De Raden vragen dit evenwicht correct door te vertalen in het beleidskader energie van de conceptnota BRV.

[52] **Sleutelkwestie: Pas het “energie-efficiëntie-eerst”-principe toe.** De Europese Richtlijn Energie-Efficiëntie maakt het ‘energie-efficiëntie eerst’-principe juridisch bindend, wat betekent dat lidstaten dit principe moeten toepassen bij beleidsmaatregelen en investeringsbeslissingen in verschillende sectoren. De Vlaamse Regering heeft dit recent geïmplementeerd⁸¹. De Raden zijn tevreden met deze juridische verankering in Vlaanderen⁸², maar vragen om verdere maatregelen voor de concrete toepassing en integratie van dit principe, onder andere in het ontwerp van BRV⁸³ en in de daaraan nauw verbonden plannen, zoals de te updaten Vlaamse langetermijnstrategie voor de renovatie van gebouwen⁸⁴. In het kader van beide plannen zullen, onder andere, op het vlak van energie-efficiëntie, afwegingen moeten gemaakt worden tussen de ruimtelijke efficiëntiewinsten en het benutten van de ingesloten energie en broeikasgassen van (materialen in) bestaande gebouwen. De EPBD legt in dat kader ook een aantal verplichtingen op die een impact kunnen hebben in de afweging tussen renovatie enerzijds en sloop- en heropbouw anderzijds⁸⁵. In deze context zal ook een goede afstemming tussen de regelgeving van de verschillende beleidsniveaus nodig zijn⁸⁶.

[53] **Integreer de ruimtelijke doorvertaling van de drie Europese energie- en klimaatpijlers.** Bij het uitwerken van ruimtelijk beleid in het kader van het Vlaamse energie- en klimaatbeleid is het essentieel om expliciet rekening te houden met de drie pijlers van het Europese klimaatbeleid: sectoren die onder het emissiehandelssysteem vallen (ETS)⁸⁷, de *effort sharing*-sectoren (ESR) en de sectoren inzake landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF). De ruimtelijke impact van beleidsmaatregelen binnen

⁷⁹ CONCEPTNOTA BRV, p. 50-52

⁸⁰ Richtlijn (EU) 2023/2413

⁸¹ VLAAMSE REGERING (2025a)

⁸² MINARAAD & SERV (2025c)

⁸³ Deze toepassing heeft onder meer betrekking op het botsen van perceelsgrenzen met ruimtelijke én energetische efficiëntie. Zo kunnen bijvoorbeeld microgrids geen perceelsgrenzen doorkruisen. Een mogelijke oplossing zou zijn, om – analoog aan de aanpak voor directe lijnen – een aanvraag ter goedkeuring voor te leggen bij de VREG om alsnog de perceelsgrens te kunnen doorkruisen.

⁸⁴ Richtlijn (EU) 2024/1275, Art. 3

⁸⁵ Art. 7.2 van de EPBD bepaalt dat de whole-life Global Warming Potential, dus de klimaatimpact gedurende de volledige levenscyclus van een gebouw, moet worden in het energieprestatiecertificaat: vanaf 1/1/2028 voor nieuwe gebouwen met meer dan 1.000 m² bruikbare vloeroppervlakte, en vanaf 1/1/2030 voor alle nieuwe gebouwen.

⁸⁶ Sommige gemeentelijke voorschriften kunnen stimulerend of net remmend werken voor het beleid op Vlaams niveau, bv. als een nieuwbouwvolume aanzienlijk kleiner moet zijn dan het bestaande gebouw, kan dat remmend werken voor sloop-heropbouw.

⁸⁷ ETS2 is het tweede Europese emissiehandelssysteem (EU ETS2) en omvat de CO₂-uitstoot van brandstofverbranding in gebouwen, het wegvervoer en kleine industrie, terwijl ETS (ook wel ETS1 genoemd) zich richt op grote industrieën en energiebedrijven. Hoewel ETS2 geen direct deel van de *Effort Sharing Regulation* (ESR) is, ondersteunt het wel de doelstellingen van de ESR voor het verminderen van de uitstoot in sectoren die niet onder ETS1 vallen.

deze pijlers is aanzienlijk en de onderlinge flexibiliteit⁸⁸ tussen deze domeinen kan zowel kansen als risico's met zich meebrengen. Zo vereist het behalen van de netto-nuluitstootdoelstelling binnen LULUCF een doordachte inzet van ruimte voor koolstofopslag (zie [10]), terwijl de ESR-sectoren nood hebben aan infrastructuur voor emissiereductie die eveneens ruimtelijke implicaties heeft. De verrekening van flexibiliteit tussen pijlers (op korte termijn voorzien in 2027 en 2032), moet tijdig en strategisch voorbereid worden, met oog voor de specificiteit van de verschillende (sub)sectoren, voor de ruimtelijke consequenties en de noodzaak tot intra-Belgische en intra-Europese afstemming. Daarom bevelen Minaraad en SERV aan om bij de verdere uitwerking van het beleid expliciet aandacht te besteden aan de ruimtelijke dimensie van deze pijlers en de integratie ervan in de Vlaamse strategische visies (Bv. VEKP en BRV)⁸⁹ (Bv. een versnellingszone voor hernieuwbare energie).

[54] **Sleutelkwestie: Ontwikkel een helder technisch, juridisch en beleidsmatig kader op regionaal niveau om de ruimtelijke uitrol van warmte- en koudenetten te ondersteunen.** De Minaraad en SERV onderstrepen het belang van lokale warmte- en koudeplannen voor het energie- en klimaatbeleid in Vlaanderen⁹⁰. De Europese verplichting voor gemeenten met meer dan 45.000 inwoners om zulke plannen op te stellen, is daarbij een belangrijke stap vooruit⁹¹. De ontwerpnota kijkt voor de (verplichte) opmaak van die plannen enkel naar de lokale besturen. "Toch kan er in de uitwerking van dit beleidskader beoordeeld worden of hierin moet gestuurd worden."⁹² De Raden vragen de Vlaamse Regering ervoor te zorgen dat lokale overheden over voldoende instrumenten beschikken om investeringen en de ruimtelijke planning van warmtenetten effectief te sturen (o.a. in lijn met de verplichting uit de Richtlijn Energie-Efficiëntie). Daarbij moet zorgvuldig worden afgewogen of het huidige vrijblijvende, marktgerichte model volstaat, of dat een meer centrale, top-down aanpak – zoals in Nederland – wenselijk is. Dat kan immers helpen om het beleidsgestuurd potentieel ruimtelijk beter te benutten door onder andere warmtevraag en -aanbod over de gemeentegrenzen (of zelfs over de gewest- en landsgrenzen) heen te koppelen.

[55] **Stem hulpbronnen en infrastructuur op elkaar af.** De Raden stellen vast dat er nog te weinig samenhang is tussen de keuze voor bepaalde *hulpbronnen (elektriciteit, waterstof, biomethaan, CO₂,...)* en de bijhorende infrastructuur in de ontwerp conceptnota BRV. Een efficiënte transitie naar een klimaatneutrale samenleving vergt een afgestemde en gelijktijdige uitbouw van die hulpbronnen en de bijhorende (net)infrastructuur. Beleidsmaatregelen die uitsluitend focussen op investeringen in transport-, opslag- en conversie-infrastructuur, zonder parallelle samenhang met het stimuleren van de

⁸⁸ Het betreft hier de (beperkte en voorwaardelijke) flexibiliteit tussen ETS, ESR en LULUCF waarbij sommige kredieten tussen deze systemen uitgewisseld kunnen worden om lidstaten te helpen hun klimaatdoelstellingen te bereiken. Lidstaten kunnen bijvoorbeeld LULUCF-kredieten gebruiken om hun nationale ESR-doelstellingen te halen, en in sommige gevallen kunnen emissierechten tussen de ETS en ESR worden uitgewisseld, of kan een lidstaat overschotten overdragen of 'lenen' voor een beperkte periode.

⁸⁹ Op Belgisch en/of regionaal (Vlaams) beleidsniveau

⁹⁰ MINARAAD & SERV (2025c)

⁹¹ Gemeenten met meer dan 45.000 inwoners zijn volgens de Europese Energie-efficiëntierichtlijn (EED) verplicht om een warmtezoneringsplan op te stellen. Dit staat ook zo vermeld in de ontwerp conceptnota BRV. VLAAMSE REGERING (2025-b), p. 52

⁹² VLAAMSE REGERING (2025-b), p. 52

productie van hernieuwbare energieproductie, of nieuwe energiedragers of andere hulpbronnen, riskeren: vertragingen, verkeerd gerichte investeringen, inefficiënties en suboptimale benutting van beschikbare bronnen. Daarom vragen de Raden aan de Vlaamse Regering om, onder andere via de conceptnota BRV, de keuze en uitbouw van koolstofneutrale energiebronnen en infrastructuur beter af te stemmen. Vervolgens is een beleidsmatige vertaling van deze keuzes nodig naar (de reeds bestaande) scenario's en transitiepaden (roadmapstudie of externe studie(s))⁹³.

[56] **Zet PV maximaal in binnen het ruimtebeslag.** De Minaraad en SERV appreciëren dat de ontwerp BRV-nota terughoudend is met het voorzien van zonneparken buiten het bestaande ruimtebeslag. De Raden ondersteunen het principe van “zorgvuldig ruimtegebruik” en vinden dat de focus moet liggen op het optimaal benutten van bestaande bebouwde ruimte en meervoudig ruimtegebruik voor zonne-energie. De eerste prioritaire keuze voor PV dient op onze daken en integratie met bestaande materialen⁹⁴ te zijn. Onderzoek door VITO (in opdracht van het Departement Omgeving) toont aan dat het technische potentieel van zonnepanelen op Vlaamse daken (57,8 TWh) de huidige doelstelling voor zonne-energie (3,3 TWh⁹⁵) ruim overstijgt. Ook de ruimte boven parkeerplaatsen en spoorrails zou nog beter benut kunnen worden^{96,97}. Binnen het huidige ruimtegebruik blijft dus een groot potentieel onbenut en dat potentieel neemt nog toe met innovatieve PV-technologieën⁹⁸. Om het potentieel van hernieuwbare energie te maximaliseren bij het huidig ruimtegebruik, bevelen de Raden aan om – conform de Richtlijn Hernieuwbare Energie⁹⁹ – te voorzien in aangepaste bouwvoorschriften voor hernieuwbare energie.

[57] **Zorg voor ruimtelijk optimale inzet van PV, mét oog voor context en systeemintegratie.** systeemintegratie en voor de impact op de netten. Daartoe moet de individuele aanpak overstegen worden (bijvoorbeeld via collectieve projecten, wijkbatterijen), en met zo goed mogelijk op elkaar afstemmen van vraag en aanbod in de ruimte en inde ruimte (bijvoorbeeld via versterkte inzet van PV in kernen, waar de elektriciteitsvraag ook op zonnige momenten nog relatief hoog is tegenover de lokale productie, aangepaste paneeloriëntatie, flexibele productie en verbruik, combinatie met warmtepompen en/of laadinfrastructuur,...). Verder is het niet wenselijk om grondgebonden PV bij voorbaat volledig uit te sluiten op industriegebied. Het kan immers verdedigbaar zijn om, onder andere in de context van de PV-verplichting, grondgebonden zonnepanelen te plaatsen

⁹³ De Minaraad en SERV wijzen hierbij o.a. op bestaande scenario-analyse die werken met wetenschappelijk onderbouwde varianten. Deze illustreren dat technologie- én infrastructuurkeuzes bepalend zijn voor de haalbaarheid en kostenefficiëntie van de energietransitie. Vandaar dat de Raden de Vlaamse Regering vragen deze transitiepaden via scenario's verder uit te werken.

⁹⁴ Building Integrated PV of kortweg BIPV: in ramen, gevels en textiel

⁹⁵ DEPARTEMENT OMGEVING (2024), p. 10

⁹⁶ Zie ook MINARAAD (2025a), p. 56

⁹⁷ In Zwitserland worden zonnepanelen tussen de treinsporen geplaatst. Een Zwitserse start-up, Sun-Ways, heeft een technologie ontwikkeld waarmee zonnepanelen in de ruimte tussen de sporen kunnen worden geïnstalleerd zonder de treinoperaties of onderhoud te verstoren. Deze panelen zijn verwijderbaar en kunnen zowel handmatig als mechanisch worden geplaatst. Hierdoor kunnen dagelijks tot 1.000 m² zonnepanelen worden geïnstalleerd. Naast Zwitserland zijn er vergelijkbare proefprojecten in Frankrijk, Spanje, Roemenië, de Verenigde Staten, China en Zuid-Korea.

⁹⁸ O.a. Bifaciale panelen, dunne-film PV, alternatieven voor siliciumcellen, BIPV, (semi-)transparante cellen voor ramen of serres, *floating-PV*, mobiele PV...

⁹⁹ Richtlijn (EU) 2023/2413, Art. 15bis, lid 3 stelt dat hernieuwbare energie wordt opgenomen in de geldende bouwvoorschriften

op bedrijfssites, bijvoorbeeld. wanneer daken ongeschikt zijn of wanneer het verboden is om gronden van (Seveso-)bedrijven niet voor uitbreidingen of andere activiteiten te gebruiken.

[58] **Doe een ruimtelijke doorvertaling van het beleidsgestuurd potentieel van geothermie.**

De Raden merken op dat (ondiepe en diepe) geothermie heel beperkt aan bod komt in de ontwerpnota BRV¹⁰⁰. Individuele en collectieve (on)diepe geothermische systemen¹⁰¹ zijn al geruime tijd technisch en juridisch haalbaar in Vlaanderen, maar vereisen een goede ruimtelijke planning. Vlaanderen beschikt over gedetailleerde kaartlagen van de thermische eigenschappen van de ondergrond – die ook benut zouden kunnen worden bij de ruimtelijke inpassing ervan. Bij grootschalige toepassing van ondiepe systemen kunnen evenwel interferentie-effecten optreden, met risico's voor ecosysteemdiensten. Er zijn tools ontwikkeld om dit te analyseren. Om energetische en ruimtelijke functies te verweven, pleiten de Raden al enige tijd voor een brede strategie voor groene warmte en ondergrondgebruik. Daarnaast pleiten SERV en Minaraad, net zoals bij andere toepassingen van hernieuwbare energie in Vlaanderen, voor de ruimtelijke doorvertaling van het beleidsgestuurd potentieel¹⁰² van geothermie – binnen de conceptnota BRV¹⁰³.

[59] **Werk met een beleidsgestuurd potentieel voor windenergie en andere vormen van hernieuwbare energie.**

Pijler 1 van het beleidskader Ruimte voor Energie stelt dat de doelstelling die het VEKP¹⁰⁴, goedgekeurd op 18 juli 2025, vooropstelt voor onshore windenergie (namelijk 2,8 GW tegen 2030), “niet ruimtelijk gebaseerd is” en dat het versnipperde en uitgewaaierde ruimtebeslag het niet mogelijk maakt om deze doelstelling te halen door in te zetten op een selectief aantal grote windturbineparken. Dit roept vragen op met betrekking tot de manier waarop de Vlaamse HEB-doelstelling in het algemeen en de doelstelling voor onshore windenergie in het bijzonder gedefinieerd werden. Daarom vragen de Raden om de potentiëlen voor windenergie en andere marktrijpe vormen van hernieuwbare energie uit te drukken in beleidsgestuurd potentieel. SERV en Minaraad vragen hierbij periodieke evaluatiemomenten in te lassen om de potentiëlen aan te passen alsook om rekening te houden met technologische vernieuwingen en de ruimtelijke implicaties hiervan¹⁰⁵.

¹⁰⁰ “Daarbij is het ook belangrijk om duurzame lokale energiebronnen zoals ondiepe bodemwarmte, diepe geothermie, en warmte uit andere bronnen ruimtelijk op te sporen”. VLAAMSE REGERING (2025-a)

¹⁰¹ Collectieve geothermieprojecten zoals bijvoorbeeld diepe geothermie in combinatie met een warmtenet kunnen prioritair uitgerold worden in zones waar warmtenetten gepland zijn. Dit voorkomt investeringen in fossiele infrastructuur en verhoogt de ruimtelijke efficiëntie. Individuele geothermische systemen zoals een geothermische warmtepomp zijn nuttig bij onder andere ruimtelijke versnipperde kavels en daar waar collectieve systemen niet mogelijk zijn.

¹⁰² Beleidsgestuurd potentieel: het potentieel van een bepaalde hernieuwbare energiebron, binnen de ruimtelijke context van Vlaanderen, dat rekening houdt met alle legislatieve regels en randvoorwaarden die in Vlaanderen van toepassing zijn wat betreft ruimtelijke ordening, hernieuwbare energie en milieu-impact. MINARAAD (2021|006 A), p. 16

¹⁰³ De Minaraad zal binnenkort een hoorzitting organiseren om verder in te gaan op (diepe en ondiepe) geothermie en andere activiteiten in de ondergrond. Daarbij zal onder andere aandacht zijn voor ruimtelijke ordening, energetische valorisatie, financieringsnoden, milieubescherming (o.a. bescherming van drinkwaterbronnen), integriteit van boorputten, een gelijk speelveld, interferenties en langetermijneffecten.

¹⁰⁴ VLAAMSE REGERING (2025b)

¹⁰⁵ Bijvoorbeeld: Perovskiet-zonnecellen zijn een veelbelovende innovatie PV-technologie die gebruikmaakt van een synthetische kristalstructuur als lichtabsorberend materiaal. Ze vormen een efficiënter, milieuvriendelijker en goedkoper alternatief voor klassieke PV dankzij hun lage productietemperaturen en dunne films met beperkt grondstoffenverbruik. Door hun flexibiliteit zijn ze geschikt voor integratie in ramen, gevels en textiel. Hun hoge gevoeligheid voor diffuus zonlicht en lage interne hysteresis maken ze bijzonder geschikt voor het Belgische klimaat, waar ze onder bewolkte omstandigheden beter presteren dan siliciumcellen. Vlaamse

[60] **Zorg voor een gedragen Vlaamse visie en ruimtelijke afbakening voor gebieden met (bijkomende) installaties voor hernieuwbare energie.** Sinds 2024 is er, in opdracht van het Departement Omgeving, een Vlaamse studie beschikbaar die voldoet aan de Europese verplichting¹⁰⁶ om een ruimtelijke afbakening te maken van gebieden waar extra installaties voor hernieuwbare energie kunnen worden ontwikkeld (potentieelkaart)¹⁰⁷. De Raden adviseren om deze oefening snel verder af te werken en, na overleg met lokale besturen en inspraak van betrokkenen, de resultaten formeel vast te leggen¹⁰⁸. Daarnaast vragen de Raden, eveneens conform de Richtlijn hernieuwbare energie, een ruimtelijke afbakening en functioneel combineren op Vlaams grondgebied te voorzien waarbinnen de toekomstige energie-infrastructuur geplaatst kunnen worden¹⁰⁹ ¹¹⁰. Dat moet de ontwikkeling van onder meer energieproductie, netten, batterijen, cabines, e-boilers, ondergrondse opslagsystemen in die gebieden faciliteren.

[61] **Verduidelijk de verwachte rol van versnellingszones en benut hun potentieel maximaal.** De huidige conceptnota BRV geeft geen duidelijkheid over de verplichting van de Europese Richtlijn hernieuwbare energie om “uiterlijk op 21 februari 2026” versnellingszones aan te duiden¹¹¹. Volgens de Europese regelgeving moet elke lidstaat tegen februari 2026 minstens één plan vaststellen met aanwijzing van gebieden voor versnelde uitrol van hernieuwbare energie. Strikt genomen volstaat dat één Belgisch gewest dat doet. De combinatie van twijfel over de haalbaarheid van versnellingszones en de stelling dat de reguliere aanvragen niet zullen volstaan, lijkt de haalbaarheid van de HEB-doelstelling in Vlaanderen onderuit te halen. De Raden vragen aan de Vlaamse Regering om te verduidelijken of ze al dan niet gebruik zal maken van dit instrument en om de veronderstelde rol van versnellingszones bij de bepaling van de HEB-doelstelling op te helderen. De Raden ondersteunen alvast het principe van de versnellingszones, onder voorbehoud dat deze niet zouden leiden tot juridische onzekerheid en daaruit mogelijks voortvloeiende vertragingen¹¹². Ze zien er het potentieel van in en roepen alvast op om te verkennen welke gebieden potentie hebben om relatief eenvoudig als versnellingszone aangeduid te worden (bijvoorbeeld havens). Hierbij aansluitend vragen de Raden om ook te kijken naar gebieden voor de versnelde uitrol van energienetwerken opslaginfrastuctuur. Wat betreft de opdeling, vragen SERV en Minaraad om te onderzoeken in hoeverre het gebruik maken van een ‘overdruk’¹¹³ een manier kan zijn om

onderzoekinstellingen zoals imec en IMO-IMOMEC leveren internationaal toonaangevend werk aan de verdere ontwikkeling van deze nog niet volledig marktrijpe technologie. Indien zij commercieel beschikbaar worden, zullen zij een ruimtelijk gunstige impact hebben omwille van hun intergratiefunctie ‘zonder’ bijkomende ruimtelijke impact.

¹⁰⁶ Richtlijn (EU) 2023/2413, art. 15sexies

¹⁰⁷ DEPARTEMENT OMGEVING (2024)

¹⁰⁸ MINARAAD (2025c), p. 2

¹⁰⁹ DEPARTEMENT OMGEVING (2024); MINARAAD (2021a), p. 10; MINARAAD (2025c), p. 2

¹¹⁰ DEPARTEMENT OMGEVING (2024); MINARAAD (2021a), p. 10; MINARAAD (2025c), p. 2

¹¹¹ VLAAMSE REGERING (2025a), p. 50-52. Pijler 1 van het beleidskader Ruimte voor Energie stelt dat de EU, naast de reguliere individuele vergunningsprocedures, ook inzet op versnellingszones voor windturbineparken op locaties waar geen aanzienlijke negatieve milieueffecten te verwachten zijn. Tegelijk wordt aangegeven dat zulke zones in het dichtbevolkte Vlaanderen “geen evidentie” zijn.

¹¹² De Raden bepleiten dus een robuuste, planmatige en participatieve aanpak, met oog voor zowel snelheid als voor kwaliteit en betrouwbaarheid.

¹¹³ Ruimtelijk combineren van een bepaalde bestemming met (meer) hernieuwbare energie, zonder die bestemming aan te passen.

versnellingsgebieden aan te duiden – zonder de daarmee bestaande bestemmingen aan te passen. Bij het opstellen van de relevante ruimtelijke uitvoeringsplannen hieromtrent pleiten de Raden voor een grondige milieueffectrapportage en een kwalitatief inspraakproces¹¹⁴. Tot slot vragen de Raden of er geen synergieën mogelijk zijn met de zogenaamde ‘*net-zero acceleration valleys*’ waar de productie van net-zero technologie versneld ontwikkeld zou worden¹¹⁵.

[62] **Werk gebiedsgerichte werking uit via een Vlaams beleidskader.** De conceptnota verwijst naar horizontale en verticale samenwerking zoals regiowerking en geïntegreerde gebiedswerking¹¹⁶. De Raden merken op dat er een discrepantie is tussen de verschillende invullingen van gebiedsgerichte samenwerking¹¹⁷. De structuren en samenwerkingsverbanden vormen als het ware allemaal afzonderlijke puzzelstukjes die de ruimtelijke inplanting van een toekomstbestendige energie- en klimaattransitie mogelijk kunnen maken, maar die niet aan/met elkaar verbonden worden. SERV en Minaraad stellen vast dat er zowel op Vlaams als op lokaal beleidsniveau een wil bestaat om meer overleg en samenwerking te realiseren. Helaas wordt deze bereidwilligheid niet uitgewerkt in een Vlaams beleidskader hiervoor. Bovendien is er voldoende studiewerk beschikbaar om concrete beleidsbeslissingen te kunnen nemen hieromtrent¹¹⁸. De Raden roepen de Vlaamse Regering op om dit studiewerk en aanbevelingen om te zetten in concrete beleidsacties om zodoende tot geïntegreerde en gebiedsgerichte samenwerking te komen. Dit kan door lokale of bovenlokale ruimtelijke energiestrategieën te faciliteren en voldoende af te stemmen met het Vlaams ruimtelijke energiebeleid. De Raden wijzen erop dat ruimtelijke planning en energiegemeenschappen nauw verbonden zijn, maar dat dit niet aan bod komt in de ontwerpconceptnota BRV. Ze vragen dat het beleidskader ‘ruimte voor energie’ de rol en ruimtelijke doorvertaling van energiegemeenschappen weergeeft, drempels voor hun oprichting en werking wegneemt, alsook energiedelen faciliteert.

[63] **Streef naar een afwegingskader dat meer omvat dan enkel ruimtelijke aspecten.** Het beleidskader ruimte en energie bepleit “*een oordeelkundig ruimtelijk afwegingskader voor de inplanting van nieuwe elektriciteitsintensieve activiteiten zoals datacentra (...) of grootschalige batterijparken*” en suggereert het gebruik van onthaalcapaciteit als mogelijk criterium. SERV en Minaraad pleitten eerder ook reeds voor een afwegingskader¹¹⁹ voor nieuwe/verzwaarde aansluitingen en steunen deze vraag dus. Naast de onthaalcapaciteit horen ook andere ruimtelijk-technische parameters sturend werken. Bijvoorbeeld bij de inplanting van een nieuw datacenter kan er voor een optimale (maatschappelijke) kostenefficiëntie en ruimtelijke inpasbaarheid ook gezocht worden naar een locatie waar een warmtevraag aanwezig is. De Raden benadrukken verder dat

¹¹⁴ Bij de voorbereiding van versnellingszones moeten lidstaten publieke participatie bevorderen door lokale gemeenschappen bij hernieuwbare energieprojecten te betrekken. Zie ook Richtlijn (EU) 2023/2413, art. 15quinquies, lid 2.

¹¹⁵ Richtlijn (EU) 2024/1735

¹¹⁶ VLAAMSE REGERING (2025a), p. 16-17

¹¹⁷ Zie MINARAAD (2021a), p. 121-125

¹¹⁸ DEPARTEMENT OMGEVING (2024); MINARAAD (2021a)

¹¹⁹ MINARAAD EN SERV (2025a)

een goed afwegingskader niet enkel ruimtelijke of technische criteria moet hanteren voor een nieuwe of verzwaarde aansluiting, maar ook rekening moet houden met andere socio-economische, milieu- en andere maatschappelijke prioriteiten.

[64] **Stem BRV af met investeringsplannen van de netbeheerders.** Minaraad en SERV wijzen erop dat de distributie- en transmissienetbeheerders tot nu toe niet direct betrokken werden bij de politieke en administratieve besluitvorming over toekomstplannen voor de gebiedsgerichte energie- en klimaattransitie in Vlaanderen¹²⁰. Nochtans zijn betrouwbare energienetten en een duidelijk zicht op hun toekomstige ontwikkeling cruciaal voor een succesvolle energietransitie. Zo is het vermogen bij bestaande netten op sommige plaatsen onvoldoende om grootschalige elektrificatie (bijvoorbeeld met warmtepompen en elektrische laadinfrastructuur) of nieuwe elektrische aansluitingen (bijvoorbeeld elektrische boilers, datacenters, batterijparken) mogelijk te maken. Netbeheerders beschikken over waardevolle kennis en verbinden via hun investeringsplannen energetische en ruimtelijke aspecten. In bv. het VK en Nederland zijn infrastructuurbedrijven en energieregulators betrokken bij het ontwikkelen van toekomstscenario's voor hun gebiedsgerichte energie- en klimaattransitie. De Raden vragen dan ook expliciet om conceptnota BRV en de investeringsplannen van de netbeheerders op elkaar af te stemmen.

[65] **Sleutelkwestie: Zorg ervoor dat ruimtelijk beleid energierenovaties faciliteert.** Energierenovaties, zowel collectieve als individuele, kennen veel potentiële maatschappelijke voordelen¹²¹, onder andere een verhoging van de ruimtelijke efficiëntie, maar hebben omgekeerd ook baat bij het bestaan van een helder, ruimtelijk uitgewerkte defossiliseringsagenda. Zo kunnen energierenovatieprojecten bijvoorbeeld inhaken op een ruimtelijk gefaseerde afschakeling van gasnetten en een eventuele gelijktijdige uitrol van een warmtenetten. Energierenovaties stuiten nog op ruimtelijke en stedenbouwkundige drempels – bijvoorbeeld bij rooilijnaanpassingen voor gevelisolatie of bij het opdelen van goed gelegen maar, zoals de conceptnota aangeeft, onderbenutte of te grote woningen. SERV en Minaraad bevelen daarom aan om deze drempels, met respect voor de maatschappelijke randvoorwaarden, zo veel mogelijk weg te werken. Dit kan onder meer door, via het BRV, te werken met een beleid dat de ambities op het vlak van ruimtelijke efficiëntie en op het vlak van energierenovaties met elkaar verzoent en wederzijds versterkt.

De Raden vragen verder om inzichten uit projecten zoals oPEN Lab-Genk¹²², die het perceels- of woningniveau overstijgen, in de context van de Conceptnota BRV op te

¹²⁰ Fluvius is een keer vermeld en Elia ook een keer vermeld – maar niet om hun plannen af te stemmen met BRV. Fluxys wordt niet vermeld. VLAAMSE REGERING (2025-b), p. 50 en 52.

¹²¹ Collectieve projecten kunnen bij defossilisering prioritair uitgerold worden op plaatsen waar een warmtenet wordt ontwikkeld of waar de netcapaciteit elektrificatie toelaat. Zo helpen ze om wijken integraal van gas los te maken en vermijden ze vernieuwings- en onderhoudsinvesteringen in gasnetten. Ze kunnen bovendien sociaal-economische meerwaarde creëren zoals meer verbondenheid, lokale productie en innovatie, en tegelijk bijdragen aan bredere uitdagingen (woonnood, mobiliteit, vergroening, adaptatie,...). Individuele renovaties laten dan weer toe om, per woning in te spelen op de unieke ruimtelijke context, bv. in het geval het gebouw een erfgoedstatus of bij stedenbouwkundige beperkingen. Omdat er geen overheadstructuur of coördinatie nodig is tussen meerdere eigenaars of VME's, kunnen individuele renovaties doorgaans ook sneller worden uitgevoerd.

¹²² Zie <https://www.genk.be/openlab>

nemen om also energetische voordelen van renovaties maximaal te verzoenen met ruimtelijke voordelen.

[66] **Stem infaseren hernieuwbare energie af op uitfasen fossiele brandstoffen.** Het beleidskader energie focust op het verhogen van het aandeel hernieuwbare energie en op de transportinfrastructuur (bv. leidingstraten), maar schenkt, met uitzondering van de vermelding dat het gasnet op sommige plaatsen zal evolueren naar een netwerk voor ‘koolstofneutrale energiedragers’, weinig aandacht aan het geleidelijk uitfasen van fossiele brandstoffen en de samenhang tussen beide processen. Nochtans is dit essentieel om distributie- en transportnetinvesteringen gericht te plannen. De Raden roepen de Vlaamse Regering daarom nogmaals op een duidelijk defossiliseringsplan en -agenda¹²³ op te stellen. Dit plan moet uitgewerkt worden met de stakeholders en dient oog hebben voor terugverdientermijnen en kostenefficiëntie van de vooropgestelde investeringen. Tegelijkertijd moet het ook ruimtelijk geconcretiseerd worden (onder andere via het BRV). Tot slot mag een beleidsmatig gewenste investering om te decarboniseren, niet leiden tot onrechtvaardige verplichtingen¹²⁴. Alleen zo kunnen gemeenten en netbeheerders hun beleid hierop afstemmen en burgers of klanten begeleiden in hun defossiliseringstraject¹²⁵¹²⁶.

[67] **Kijk, ook voor het beleidskader energie, verder dan 2030.** De conceptnota werkt met een algemene planhorizon tot 2050, net als de beleidskaders wonen, water, biodiversiteit en land- en tuinbouw. Het beleidskader energie daarentegen lijkt voorlopig vooral te focussen op 2030. Ook al is het VEKP 2021-2030 een belangrijk beleidsinstrument voor de korte termijn en ook al gelden er 2030-doelen voor broeikasgasemissies, energie-efficiëntie en HEB, is dat zowel ruimtelijk als in de context van de energietransitie een te kort tijdspectief. De Raden pleiten ervoor om, ook voor energie en klimaat, de blik te richten op 2050 en om rekening te houden met de noden en ambities die bij die tijdshorizon horen, in het bijzonder de evolutie naar een klimaatneutrale maatschappij. Hierbij kan teruggegrepen naar en afgestemd worden met Europese¹²⁷ en Vlaamse¹²⁸ beleidskaders en -instrumenten.

¹²³ MINARAAD en SERV (2025b); MINARAAD (2025a); MINARAAD (2025b); VITO/ENERGYVILLE (2024).; MINARAAD (2023a); SERV (2023); SERV (2024b); SERV (2025)

¹²⁴ Zo is het bijvoorbeeld in de glastuinbouw interessant om van fossiele brandstoffen over te stappen op een e-boiler, met een mogelijk gunstig effect op het balanceren van het net. Maar daardoor kunnen zulke bedrijven onder PV-verplichting vallen. De huidige (niet licht doorlatende) PV-technologie op serres leidt op zijn beurt tot minder opbrengst en meer energieverbruik. Dit zorgt dus voor een contraproductieve situatie, die nochtans beleidsmatig eenvoudig vermeden kan worden.

¹²⁵ Richtlijn (EU) 2024/1275; Richtlijn (EU) 2024/1788; Richtlijn (EU) 2024/1789

¹²⁶ De Vlaamse Nutsregulator (VNR) is reeds van start gegaan met een studie om de toekomst van de gasnetten te onderzoeken. Deze studie, die loopt tot het najaar van 2025, richt zich op de afbouw, het verdere gebruik en de herbestemming van de aardgasnetten. Ze zal ook bekijken welke aanpassingen nodig zijn aan het technische en tarifaire reguleringskader.

¹²⁷ Zoals de Europese Klimaatwet

¹²⁸ Zoals (update) Visie 2050 en (update) Vlaamse langetermijnrenovatiestrategie voor gebouwen 2050.

Bibliografie

- BUUR PoS, VITO, CEDELFT i.o.v. DEPARTEMENT OMGEVING (2021), [RRES - Regionale Ruimtelijke Energiestrategie: verdiepingsbundel](#)
- CONCEPTNOTA BRV (2025), [Krachtlijnen voor het beleidsplan Ruimte. Plan voor de ruimte van morgen voor deze en volgende generaties. Conceptnota Beleidsplan Ruimte Vlaanderen](#)
- DEPARTEMENT OMGEVING (2024), [In kaart brengen Vlaams potentieel voor hernieuwbare energie en gebieden voor de versnelde uitrol van hernieuwbare energie](#)
- EUROPESE COMMISSIE (2021), [Een klimaatveerkrachtig Europa tot stand brengen - de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering](#). COM(2021) 82 final,
- EUROPESE COMMISSIE (2025a), [Mededeling \(EU\) 2025/85 van 26 februari 2025 inzake de Clean Industrial Deal: Een gezamenlijke routekaart voor concurrentievermogen en decarbonisatie \("Clean Industrial Deal"\)](#). COM/2025/85 final
- EUROPESE COMMISSIE (2025b), [European Water Resilience Strategy](#), COM(2025) 280 final.
- MINARAAD (2021a), [Advies 2021/06 over Gebiedsgerichte afstemming van hernieuwbare energie](#)
- MINARAAD (2021b), [Advies 2021/010, Advies op eigen initiatief over koolstofopslag via \(semi-\)natuurlijke processen](#)
- MINARAAD (2022), [Advies 2022/030 over de Vlaamse uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn – waarheen met het instandhoudingsbeleid – advies naar aanleiding van de zes-jaarlijkse rapportage in het kader van de Vogel- en de Habitatrichtlijn](#).
- MINARAAD (2023a), [Advies 2023/034 over de Actualisering van het VEKP – transitiemaatregelen sector 'gebouwen'](#)
- MINARAAD (2023b), [Advies 2023/035 over de Actualisering van het VEKP – deel LULUCF](#)
- MINARAAD (2024a), [Advies 2024/008 over de Gezondheidsdoelstelling Milieugezondheidszorg](#)
- MINARAAD (2024b), [Advies 2024/016 over de hervorming van het beheer van de onbevaarbare waterlopen](#)
- MINARAAD (2025a), [Advies 2025/007 over de Maatregelen voor het definitieve VEKP](#)
- MINARAAD (2025b), [Advies 2025/012 over de Energietransitie Woongebouwen in Vlaanderen](#)
- MINARAAD (2025 c), [Advies 2025/014 over het Implementatiedecreet REDIII, CRMA, NZIA](#)

MINARAAD en SERV (2023), [Advies 2023/044 over het ontwerpbesluit invulling gemeentelijke saneringsverplichting](#)

MINARAAD en SERV (2024), [Advies 2024/014 over het omgevingshandhavingsbesluit](#).

MINARAAD en SERV (2025a), [Advies 2025/015 over het Decreet flexibele aansluitingsovereenkomsten](#)

MINARAAD en SERV (2025b), [Advies 2025/016 over de investerings- en databeheerplannen 2026-2035 van Fluvius](#)

MINARAAD en SERV (2025c), [Advies 2025/018 over de Implementatie van de Europese Richtlijn energie-efficiëntie in Vlaanderen](#)

MINARAAD, SERV en SALV (2021), [Advies 2021/007 over de derde stroomgebiedbeheerplannen](#)

MINARAAD, SERV en SALV (2023), [Advies 2023/004 over het peilbeheer van onbevaarbare waterlopen en grachten](#)

MINARAAD, SERV, SARO en SALV (2024), [Advies 2024/019 over de aandachtspunten en bezorgdheden voor de implementatie van de Verordening Natuurherstel en het nationaal herstelplan](#)

MINARAAD, SERV en SALV (2025), [Advies 2025/013 over de Blue Deal Nota](#)

OVINK et al (2022), [Weerbaar waterland, Advies van het expertenpanel hoogwaterbeveiliging aan de Vlaamse Regering](#)

PISMAN et al. (2021), [Ruimterapport 2021](#)

SERV (2023), [Advies Verzameldecreet V](#)

SERV (2024a), [Rapport Collectieve projecten: warme dekens voor de energietransitie](#)

SERV (2024b), [Advies Beleidsnota Energie en Klimaat 2024-2029](#)

SERV (2025), [Advies bijkomende maatregelen VEKP](#)

SERV, MINARAAD EN SALV (2018), [Advies 2018/024 Sporen naar een krachtiger klimaat- en energieplan 2030](#)

SERV en MINARAAD (2022), [Advies 2022/019 over de hemelwaterverordening](#)

VITO/ENERGYVILLE i.o.v. MINARAAD (2024), [Doelmatig naar klimaatneutraal Reflectienota](#)

VLAAMSE OVERHEID (2022), [Vlaams klimaatadaptatieplan 2030](#)

VLAAMSE REGERING (2020), [Vlaamse langetermijnrenovatiestrategie voor gebouwen 2050](#)

VLAAMSE REGERING (2025a). [Omzetting nieuwe Europese Richtlijn Energie-Efficiëntie: Wijziging energiedecreet en decreet over de Vlaamse Nutsregulator](#)

VLAAMSE REGERING (2025b). [Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Definitief geactualiseerde versie zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 18 juli 2025 en na technische update op 12 september 2025.](#) VR 2025 1209 DOC.0824/2BIS

VLAAMSE REGERING (2025c). (ontwerp) [Programmanota 2026-2030: Klimaatsprong voor de industrie.](#) VR 2025 1807 DOC.0683/1TER